

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte

Profesionālā bakalaura studiju programma “Sākumizglītības skolotājs”

Agnese Cekareva

**Pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes veicināšanai pirmsskolas
3.posmā.**

Bakalaura darbs

Darba vadītājs:

Profesore

Dr. paed.

Zenta Anspoka

Akadēmiskais amats

Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

Rīga 2024

Anotācija

Lai noskaidrotu kādi pedagoģiskie nosacījumi jāņem vērā rakstītprasmes veicināšanai pirmsskolas 3. posmā, Agnese Cekareva bakalaura darba “Pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes veicināšanai pirmsskolas 3. posmā” ietvaros veica pētījumu divās daļās.

Teorētiskajā daļā tika analizēta rakstītprasme, tās metodika un saturs, formulēti pedagoģiskie nosacījumi, kas svarīgi rakstītprasmes apgūvē un veicināšanā.

Praktiskajā daļā aprakstīta pētījuma norises gaita, izmantotās metodes, iegūtie rezultāti.

Nobeigumā formulēti no pētījuma rezultātiem izrietoši ieteikumi pirmsskolas pedagogiem rakstītprasmes satura un metodikas izvēlei, kā arī secinājumi. Bakalaura darbs sastāv no 47 lpp. Tajā iekļauta 1 tabula, 15 attēli, 5 pielikumi un 47 bibliogrāfiskās saraksta vienības, un galvojums. Izmantotie atslēgvārdi – rakstītprasme, pedagoģiskie nosacījumi, veicināšana, pirmsskola.

Annotation

In order to find out what pedagogical conditions should be taken into account for promoting literacy in the 3rd stage of preschool, Agnese Cekareva conducted a study in two parts as part of her bachelor's thesis "Pedagogical conditions for promoting literacy in the 3rd stage of preschool".

The theoretical part was analysed literacy, its methodology and content, formulated pedagogical conditions that are important for the acquisition and promotion of literacy.

The practical part describes the course of the research, the methods used, and the results obtained.

In conclusion, recommendations for preschool educators for the selection of literacy content and methodology, as well as conclusions, are formulated based on the results of the research. The bachelor's thesis consists of 47 pages. It includes 1 table, 15 images, 5 appendices and 47 bibliographical entries, and a guarantee. Keywords used – literacy, pedagogical conditions, promotion, preschool.

Saturs

Ievads.....	.....
1. Rakstītprasmes apguves process pirmsskolā	.....
1.1. Rakstītprasme kā viena no valodas pamatprasmēm, tās raksturojums.....	.....
1.2. Rakstītprasmes mācību saturs un metodika pirmsskolas vecuma bērniem 3.posmā.....	.....
1.3. Pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes apguves procesā, to raksturojums	.....
2. Pirmsskolas 2. un 3. vecumposma bērnu rakstītprasmes norise praksē	.....
2.1. Pētījuma vispārīgs raksturojums.....	.....
2.2. Pētījuma rezultāti	.....
2.3. Ieteikumi pirmsskolas skolotājiem bērnu rakstītprasmes veicināšanai	.....
Secinājumi	.....
Literatūras un avotu saraksts	.....
Pielikumi.....	.....

Ievads

Globālo notikumu ietekmē valstiskā mērogā tiek aktualizēts jautājums par latviešu valodas nozīmīgumu valstī, mūsdienu Latvijas izglītībā. Tiek aktualizētas iespējamās problēmas valodas jomā, to ietekme uz izglītības kvalitāti, attiecīgi uz ekonomisko situāciju un valsts nākotni kopumā. Ir jāņem vērā, ka tie cilvēki, kuriem ir laba runa un laba rakstīšanas prasme, parasti izglītojas kādā konkrētā sevi interesējošā jomā, viņi turpina pilnveidot savas zināšanas, paralēli veicot citus darbus, kas veicina viņu izaugsmi un ļauj sasniegt savā dzīvē augstākus ieguvumus (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023). Prasmīga rakstīšana ir pamatprasība, lai gūtu panākumus skolās un ārpus tās, un galvenā prasme mūžizglītībā (Pagātnes lasīšana, nākotnes rakstīšana: piecdesmit gadi lasītprasmes veicināšanai. UNESCO, 2017.) Latvijā, 2023. gada izdevniecības "Lielvārds" veiktajā aptaujā pirmsskolas pedagogiem iezīmējas tendence, ka pedagogi novērtē valodas jomu kā visproblemātiskāko. Kā arī dati atklāj, ka pirmsskolas pedagogi uzskata - vislielākās grūtības bērniem sagādājot valodas joma, tātad, no tā izriet, ka, iespējams, arī rakstītprasme (Aptauja pirmsskolas pedagogiem 2023). Rokraksta raituma veicināšanas pirmsskolas un sākumskolas vecuma skolēniem pētījumu metaanalīze un metasintēze no 2000. līdz 2020. gadam atklāj, ka rakstības raitumam ir ļoti liela vērtība praktiski visās akadēmiskajās jomās. Lai sasniegtu pēc iespējas labākus sasniegumus visos izglītības posmos un darba tirgū, kā arī dzīves kvalitātes uzlabošanā, jānodrošina jau no pirmajiem rakstītprasmes posmiem īpaša uzmanība mācību pasākumiem, lai veiksmīgi veicinātu rakstību ar roku. Pirmsskolas skolotāji atvēlē pārāk maz laika mērķtiecīgai rakstītmācībai (Pérez-López, Martín-Babarro, López-Escribano, 2022).

Novērojot pakāpenības un pēctecības principu cilvēka sociālajā attīstībā, akadēmisko zināšanu ieguves posmos, tiek saskatīts, ka rakstīt ar roku nepieciešams, lai sazinātos ģimenes lokā, pirmsskolā, pēcāk skolā, citās izglītības ieguves vietās, kā arī uzsākot darba attiecības. Mūsdienās digitalizācija darba tirgū un izglītības iestādēs tiek ieviesta strauji, bet būtu jāņem vērā politiskā situācija, kura parāda, ka tomēr rakstīšana ar roku sniedz iespēju izteikt domu, nodot ziņu, vēstījumu neatkarīgi no pasaulē notiekošajiem politiskajiem un ekonomiskajiem notikumiem, kā arī rakstīšana ar roku ļauj būt neatkarīgam pat pie nosacījuma, ja netiek nodrošināta iespēja saziņu veikt digitālā vidē, izmantojot tehnoloģijas, kādu ārēju apstākļu ietekmē.

Pirmsskolas praksē var novērot, ka pedagogiem ne vienmēr ir skaidra izpratne par pedagoģiskajiem nosacījumiem rakstītprasmes veicināšanā pirmsskolā, kā arī par rakstītprasmes apguves psiholoģiskajiem aspektiem pirmsskolas bērniem. Lai mācītu bērniem

rakstīšanu, pirmsskolu pedagogi neizmanto kādas speciālas mācīšanas metodes vai programmas. Bērni apgūst rakstīšanu patstāvīgi (Puranik, Patchan, Lemons, Al Otaiba, 2017). Vairumā pirmsskolu tikai vienu minūti dienā pirmsskolā izmanto rakstībai ar roku, jo, iespējams, trūkst zinātnisku pierādījumu, ka tas ir nepieciešams bērna turpmākai attīstībai (Vinchi-Booher, W.James, H.James, 2016). Tas varētu liecināt par pedagogu iespējamo zināšanu trūkumu par izvēlētajām metodēm, izpratnes trūkumu par rakstītprasmes nozīmi uz bērna fizisko, mentālo veselību, un izpratnes trūkumu par priekšnosacījumiem, kuri būtu jāievēro, uzsākot rakstīt apguvi, kā arī to, ka valodas apguve ir holistiska pieeja, kurā ir caurvītas, gan runātprasme, lasītprasme, gan rakstītprasme.

Iepriekš aprakstītās problēmas arī noteica pētījuma “**Pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes veicināšanai pirmsskolas 3.posmā**” aktualitāti.

Pētījuma objekts. Pirmsskolas izglītības process.

Pētījuma priekšmets. Pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes veicināšanai pirmsskolā.

Pētījuma mērķis. Teorētiski pamatot un empīriski pārbaudīt, kādi pedagoģiskie nosacījumi jāņem vērā rakstītprasmes veicināšanai pirmsskolas 3. posmā.

Pētāmais jautājums. Kā pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes veicināšanai tiek ievēroti pirmsskolā?

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt teorijas par rakstītprasmes apguvi pirmsskolā.
2. Izstrādāt teorētiski pamatotus pedagoģiskos nosacījumus pirmsskolas bērnu rakstītprasmes apguves procesā.
3. Veikt empīrisko pētījumu pirmsskolas praksē un pārbaudīt, kā tiek nodrošināti konkrēti pedagoģiskie nosacījumi.
4. Apkopot pētījuma rezultātus un izstrādāt ieteikumus pirmsskolas pedagogiem.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskā – literatūras analīze.
2. Empīriskās metodes:
  - 2.1. Izglītības procesa vērojums.
  - 2.2. Pedagogu aptauja.
3. Datu apstrādes metodes.

Pētījuma struktūra. Pētījumam ir divas daļas – teorētiskā un praktiskā. Teorētiskajā daļā ir analizēta rakstītprasme, tās saturs un metodika pirmsskolas izglītības procesā, kā arī formulēti pedagoģiskie nosacījumi, kas svarīgi rakstītprasmes apguves un veicināšanas laikā. Otrajā daļā ir aprakstīta empīriskā pētījuma norises gaita, izmantotās metodes un iegūtie rezultāti. Nobeigumā ir piedāvāti no pētījuma rezultātiem izrietoši ieteikumi pirmsskolas pedagogiem

rakstītprasmes satura un metodikas izvēlei, kā arī secinājumi un izmantoto avotu saraksts. Pielikumos ievietoti tie materiāli, kas tika izmantoti pētījumā. Uz tiem atsauces norādītas tekstā.

Pētījuma bāze. X pirmsskolas izglītības iestāde (11 pedagogi un 21 bērns).

1. Rakstītprasmes apguves process pirmsskolā

1.1. Rakstītprasme kā viena no valodas pamatprasmēm, tās raksturojums

Vārds “rakstītprasme” ir saliktenis, attiecīgi tiek apskatīti šī salikteņa abi vārdi, proti, gan “rakstīt”, gan “prasme”. Vārdu “prasme” skaidro kā “Noteiktā sistēmā apvienotu cilvēka īpašību un procesu kopums (kādas darbības, uzdevumu veikšanai)” (Ceplītis, Miķelsone, 1987, 339). Savukārt vārdu “rakstīt” – “Ar rakstības līdzekļiem fiksēt (kādu tekstu); veidot burtus (ar rakstāmrīku)” (Ceplītis, Miķelsone, 1987, 525). Savukārt, Lingvodidaktikas terminu skaidrojošajā vārdnīcā (Skujiņa, Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme, 2011) teikts, ka rakstītprasme ir “māka rakstos sniegt vai gūt informāciju atbilstīgi saziņas situācijai, lietojot noteikta veida burtus, tos savienot vārdos, veidot tekstu, ievērojot rakstītāja kultūru” (Skujiņa, Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme, 2011, 70). Tas nozīmē pielikt pūles, lai rakstītu glīti. Tātad rakstītājam jāspēj ievērot kādus nosacījumus (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023).

“...rakstīšana ir ritmiska darbība...” (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023, 22). Tā ir sarežģīta darbība, kuras laikā sasaista indivīda valodas, kognitīvās un transkripcijas prasmes, zināšanas un sociāli emocionālās prasmes (Kim, Yang, Reyes, Connor, 2021).

Tiek secināts, ka, lai rakstītu teikumus ir jāveido vārdi, bet, lai veidotu vārdus ir nepieciešams uztvert tekstu, fiksēt burtus un tos savienot, un tas ir jādara ar rakstāmrīku. Lai šīs darbības veiktu ir jābūt attīstītam īpašību kopumam gan fiziskajā, gan psihiskajā attīstībā. G.Svence to apstiprina un papildina, ka papildus iepriekš izklāstītajam bērnam jāspēj vēl izdarīt tā, lai citi tekstu saprastu (Svence, 2020).

Lasīšana un rakstīšana ir savstarpēji saistītas un bērnam ar lasīšanas grūtībām būs grūtības rakstīt. Tātad šīs divas darbības nevar vienu no otras izslēgt, tās jāapgūst vienlaikus (Graham, Aitken, Hebert, Camping, Santangelo, Harris, Eustice, Sweet, Ng, 2020). Rakstīšanu kā savstarpēji saistītu procesu ar lasīšanu dēvē par lasīšanu, tikai ar roku (Latham, Faulkner, 2013). Atsaucoties uz ASV psihologiem (Fields, Spanglers, 1995) G.Svence apstiprina iepriekš teikto, papildinot, ka runāšana, lasīšana un rakstīšana viena otru ietekmē (Svence, 2020).

Pārskatā, kurā, koncentrējoties uz valodas attīstību, skolotāja lomu un pieredzi attiecībā uz runāto un rakstīto valodu, pētījumos galvenā uzmanība tika pievērsta kultūras kontekstam saistībā ar kognitīvo attīstību. Pārskata rezultātiem bija praktiska nozīme, un tie parāda, ka efektīvai valodas programmai jāietver gan uztverošas (klausīšanās un lasīšanas), gan izteiksmīgas (runāšanas un rakstīšanas) aktivitātes. Tajā tika norādīts, ka pirmsskolā uzsvars

jāliek uz mutvārdu valodas pieredzi un tika uzsvērts, ka valoda attīstās kultūras kontekstā mijiedarbībā ar pieaugušajiem un vienaudžiem (Saracho, Spodek, 2007). Respektīvi, ja bērns atrodas vidē, kurā tiek lietota valoda, tas ir, tiek runāts, tad pēcāk bērnam būs veiksmīgāks rakstīt mācīšanās process, bet pirms tā, bērns spēs izteikties un lasīt. G.Svence akcentē, ka sociāli kulturālajai videi kādā bērns attīstās ir nozīme – bērns pārņem valodā lietotās izpausmes, arī negatīvās (Svence, 2020).

Jāņem vērā, ka bērni šajā vecumā vairāk laika pavada runājot un lasot nekā tas tiek vēltīts rakstīšanai. Tas saistīts ar to, ka bērniem lielākas grūtības ir nepietiekamās koordinācijas un nepietiekami attīstītās pirkstu muskulatūras dēļ, kas sagādā diskomfortu un ietekmē darba kvalitāti (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023). Lasītprasme un rakstītprasme ir secīga stāvokļa maiņa, nepārtraukta virzība noteikta rezultāta sasniegšanai, kura saistīti mijiedarbojas ar klausīšanās un runāšanas prasmēm to attīstīšanas laikā (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2021).

Tāpat rakstīšana ietver dažādu motorisko un uztveres prasmju apguvi, kas prasa kontrolēt rokas un pirkstu smalkās kustības, lai spētu ģenerēt burtus, turklāt to darot jāiemācās apstrādāt vizuālo un kinestētisko sensoro funkciju, kas rodas no kustībām. Rakstīšana attīstās ilgstoša un sarežģīta procesa laikā, kuru veicina mācīšanās, bērna uztveres attīstība, kognitīvā attīstība, kā arī motorā attīstība. “Līdz brīdim, kad bērns rakstrunu var izmantot par komunikācijas līdzekli, paiet ilgs laiks” (Andersone, Ptičkina, 2011, 4). Tāpat, pirmsskolā jāplāno tāds saturs, kas veicina bērnam apgūt lasīšanas un rakstīšanas tehniku vienlaicīgi, kā arī apzinātu lasīšanu un rakstīšanu un lasīšanas un rakstīšanas kultūru (Anspoka, 2011).

Pēc iepriekš minētā tiek secināts, ka rakstīšana nav atdalāma no klausīšanās, runāšanas un lasīšanas prasmes, tās ir savstarpēji saistītas, tās ir holistiskas. Gluži tāpat kā mācību jomas savā starpā ir saistītas un viena otru papildina - uzdevums ir šīs daudzslāņainās saites saskatīt un pielietot mācību procesā (Miķelsone, Odiņa, 2020), tā arī klausīšanās, runāšana, lasīšana un rakstīšana viena otru neizslēdz, bet gan papildina un pilnveido, un ir iekļautas visās mācību jomās. Veicinot bērnu mācīšanos un attīstību no holistiskā skatījuma, tiek likti pamati nākošajam izglītības posmam un mūžizglītībai.

Ņemot vērā Ministru kabineta noteikumus Nr.716 “Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem” (Ministru kabineta noteikumi Nr.716), (turpmāk tekstā – vadlīnijas) Latvijā izstrādāta izglītības programma, kuras realizēšanas laikā ir mērķtiecīgi plānots un strukturēts mācību process pirmsskolēniem, atbilstoši bērna vecumposma īpatnībām un vajadzībām. Mācību process ir sagrupēts trīs daļās, tajā ietilpst tas, kā bērni sazinās savā starpā, tiek veidoti priekštati par rakstītu tekstu un tā veidošanas nosacījumiem, kā arī par valodas struktūra. Programma paredz, ka bērns veido

tekstus, kuros ir ietverta informācija par pašu bērnu, kura ir bērnam aktuāla un saistoša, kura atspoguļo bērna sajūtas un emocijas. Programmas realizēšanas laikā tiek izmantotas daudzveidīgas metodes un paņēmieni, kuri veicina bērna attīstību ne tikai akadēmisko zināšanu apgūšanā, bet attīsta sociālās, emocionālās, fiziskās prasmes, kā arī bērnā tiek attīstīti psihiskie procesi kopumā (Ministru kabineta noteikumi Nr. 716).

Attīstīta bērna koordinācija un līdzsvars ir svarīgi, lai rakstītu, tāpat arī sīkā pirkstu muskulatūra, jo bērnam pirmsskolā sāk veidot izpratni par rakstības procesu, ne tikai ņemtas vērā viņa prāta darbības (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023). Lai bērns spētu sazināties rakstveidā, nodot informāciju, bērnam ir jābūt fiziski spējīgam pareizi noturēt rakstāmpiederumu un ieņemt pareizu pozu, nosēdēt pie galda tā, lai neradītu kaitējumu savai veselībai nākotnē.

Lai attīstītu rokraksta prasmes, bērniem jāsāk veidot rakstīšanas prasmju pamati jau bērnudārzā un skolā (Puranik, Petscher, Al Otaiba, Lemons, 2018). Pētījumi parāda, ka burtu rakstīšana ar roku pirmsskolā būtiski uzlabo burtu identificēšanas spēju gan uzreiz, gan turpmākajos gados (Vinchi-Booher, W.James, H.James, 2016). Tiek atklāts, ka, ja bērns pirmsskolā ir apguvis burtu rakstību, tad nākošajā izglītības posmā viņš var veltīt mazāk kognitīvas domas par burtu rakstību un pievērsties jau augstāka līmeņa rakstībai (Keifer, 2015). Tātad, ja bērns prot rakstīt burtus, tad viņam veidojot no burtiem vārdus, no vārdiem teikumus, no teikumiem tekstus būs ievērots pakāpenības princips un katra nākošā darbība neradīs kognitīvu pārmērīgu noslodzi.

Agrīna rakstīšana ar roku ietekmē vizuālo simbolu atpazīšanu, jo tā rezultātā tiek veidotas mainīgas vizuālas formas, kas palīdz simbolu izpratnē. Rokraksts kalpo, lai saistītu vizuālo apstrādi ar motorisko pieredzi, veicinot turpmākās burtu atpazīšanas prasmes (Džeimss, 2017). Zema līmeņa rokraksta procesi ietver pareizrakstības zināšanu integrāciju un koordināciju, alogrāfisko attēlojumu un smalko motorisko kustību izpildi, savukārt augstāka līmeņa procesi ietver plānošanu, ideju veidošanu, apsvēršanu un pārskatīšanu (Lichtsteiner, Wicki, Falmann, 2018). Tiek secināts, ka pirmsskolā rakstīšana ar roku ir rakstītprasmes sākuma stadija, un tā ir jāattīsta un jāpilnveido, lai bērns pakāpeniski iegūtu jaunas zināšanas un prasmes, kā arī rakstīšana veicina lasīšanu.

Pirmsskolas 3.posmā tiek iedalīti pirmslasīšanas un lasīšanas apgaves posmi (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Leite, 2020). Pirmslasīšanas posms ir iekļauts pirmsābece posmā. “Īpaša vērība šajā posmā veltīta klausītiesprasmes un runātprasmes pilnveidošanai, jo tieši šīs prasmes ir nozīmīgas tai ziņā, ka tās ir pamats lasītprasmes un rakstītprasmes apguvei.” (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2021, 11). Pirmslasīšanas posmā bērnam tiek sniegta iespēja klausīties izteiksmīgus lasījumus, nepiespiestā veidā variēt ar

skaņām, vārdiem un teikumiem, tekstiem, jo tas veicina novērošanas spējas, rotaļīgumu un rakstītā teksta uztveri. Arī vizuāla informācija mācību procesā tiek iekļauta ar mērķi veicināt rakstītā teksta uztveri (Adams, Eidlitz, Johanson, Nourani, Pressley, Sidhu,...Yaghoubzadeh, 2000). “Pirmsābece posmā bērnus sagatavo burtu rakstībai” (Alsberga, Antiņa, Dortāne, Frolova, Helmane, Jonīte, Līne, Milaša, Paisuma, Platonova, Prole, Šnepere, Volāne, 2016, 21). Pēc iepriekš minētā tiek secināts, ka pirmslasīšanas posmā veiktais zemu līmeņu procesu attīstīšanā pakāpeniski korelē ar augstāka līmeņa procesiem un tie nevar pastāvēt viens bez otra. Pētījuma rezultāti liecina, ka pirmsskolas izglītības skolotājiem valodas satura mācīšanas un apguves laikā ir jāizmanto spēles un pirmslasīšanas aktivitātes, jo tas sagādā bērniem pozitīvas emocijas, prieku un interesi par valodu. Pirmslasīšanas aktivitātes ir bērnu mācīšanas neatņemama sastāvdaļa, ja mācīšanas un mācīšanās mērķis ir formālās izglītības sagatavošanas posms (Aboagye, Qing, Ihnatushchenko, Mensah, 2016).

“Lai bērns iemācītos lasīt un rakstīt, jābūt labi attīstītām runāšanas un klausīšanās prasmēm” (Alsberga, Antiņa, Dortāne, Frolova, Helmane, Jonīte, Līne, Milaša, Paisuma, Platonova, Prole, Šnepere, Volāne, 2016, 20). Tam tiek pievērsta liela uzmanība pirmslasīšanas posmā, lai sekmīgs būtu lasīšanas posms. Lasīšana ir mērķtiecīga un apzināta darbība. Tajā katram izlasītajam vārdam vai teikumam ir kāda nozīme, jēga (Adams, Eidlitz, Johanson, Nourani, Pressley, Sidhu,...Yaghoubzadeh, 2000). Lasīšanas posms tiek iekļauts ābece posmā. Lai varētu lasīt un mācīties rakstīt, lasīšanas posmā joprojām tiek akcentēta klausīšanās un runāšana, tiek iepazīti valodas elementi (Alsberga, Antiņa, Dortāne, Frolova, Helmane, Jonīte, Līne, Milaša, Paisuma, Platonova, Prole, Šnepere, Volāne, 2016). “Lasīšanas apguves posmā bērns jau ar pirmajiem apgūtajiem burtiem “lasa” un redz kontekstu, par izlasīto var atbildēt uz jautājumiem, stāstīt u.tml.” (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Leite, 2020, 8). Šādā veidā tiek nodrošināta nepiespiesta mācīšanās, “...bērns vienlaicīgi apgūst gan mazo, gan lielo burtu izskatu” (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Leite, 2020, 8). “...lasīšana un rakstīšana nesākas ar burtu iegaumēšanu un attiecīgo skaņu aizstāšanu ar burtiem, bet gan ar izpratni par lasīšanu un rakstīšanu kā procesiem, prasmi orientēties grāmatā...”(Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2021, 11).

Pirmsskolas 3.posmā tiek izmantota holistiska pieeja jeb veseluma pieeja, kas sasaucās ar “Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem” (Ministru kabineta noteikumi Nr.716) punktu “11.1. vienots audzināšanas un mācību process, kurā bērns praktiskā darbībā integrēti apgūst zināšanas, izpratni un pamatprasmes dažādās mācību jomās, attīsta caurviju prasmes un veido vērtībās balstītus ieradumus” (Ministru kabineta noteikumi Nr. 716). “...veseluma metode lasītmācībā un rakstītmācībā ir tā, kura vistiešāk ļauj bērna darbību virzīt tā, lai bērns vienlaicīgi apgūst gan

lasīšanas un rakstīšanas mehānismus, gan arī uztver un apjēdz lasītā un rakstītā saturu, spēj izteikt savu vērtējumu par to, salīdzināt ar citu sadarbības partneru izteikumiem, atrast kopīgo un atšķirīgo” (Alsberga, Antiņa, Dortāne, Frolova, Helmane, Jonīte, Līne, Milaša, Paisuma, Platonova, Prole, Šnepere, Volāne, 2016, 23). Šis iepriekš minētais ir atspoguļots vadlīnijās kā sasniedzamais rezultāts bērnam beidzot pirmsskolu, tamdēļ būtu svarīgi izvēlēties atbilstošu mācīšanas pieeju, lai veiksmīgāk rezultātu sasniegtu. “Veseluma pieejas izvēle nosaka tādu burtu apguves secību, lai bērns ātrāk apgūst lasīšanas un rakstīšanas mehānismus” (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2021, 12). Holistiskā pieejā pirmslasīšanas un lasīšanas/rakstīšanas veicināšanā notiek neatrauti viena no otras. Tātad padziļināta uzmanība ir veseluma pieejas izvēlei, kur saturs ar tematu ir vienoti, un mācību jomas ir savstarpēji saistītas, bet tiek ievērots pirmsābece un ābece posma iedalījums, kur tiek ievērota pakāpenība, pat iespējama abu posmu vienlaicīga mijiedarbība, ar kuras palīdzību tiek akcentēta lasīšanas un rakstīšanas prasmju attīstīšana.

Pēc šī var secināt, ka pirmsskolas bērniem ir jābūt labi attīstītai klausītiesprasmei, runātprasmei, lasītprasmei, attīstītai koordinācijai un sīkai pirkstu muskulatūrai, lai varētu rakstīt, un zināšanām kā pareizi rakstīt.

1.2. Rakstītprasmes mācību saturs un metodika pirmsskolas vecuma bērniem 3.posmā

Analizējot pirmsskolas mācību programmu tiek secināts, ka pirmsskolā mācību process paredzēts rotaļnodarbību veidā, kuru laikā, nodarbības plānojamas kā integrētas. Tas nozīmē, ka valodas jomā tiek iekļauta arī cita/citas mācību jomas. Savukārt saturs ir bērnu interesējošs, tas ir sabiedrībā, dabā aktuālais un tas ir nozīmīgs bērnam (Brice, Bula-Biteniece, Daide, Irbe, Lauka, Ozola, Rolanda, Silova, Tempelfelde, 2019).

Visu iepriekš minēto apkopojot tiek secināts, ka daļēji apstiprinās “Latviešu valodas apguve pirmsskolā Rokasgrāmata pedagogiem” (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023) rakstītais, atsaucoties uz G.Svences rakstu izdevumā “Tagad” Bērnu valodas un runas attīstība pirmsskolas un jaunākajā skolas vecumā (Svence, 2011), ka pedagogiem jāievēro pakāpenības un pēctecības princips, lai pirmsskolas bērns apgūtu klausītiesprasmi un runātprasmi kā pirmās, secīgi arī lasītprasmi un rakstītprasmi, ja bērns spēj uzmanību noturēt pietiekami, kā arī, ja viņš spēj pielietot zināšanas un prasmes, un viņam ir motivācija rakstīt (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023). Pirmsskolas pedagogam saistoši ir Ministru kabineta noteikumi Nr. 716 -

vadlīnijas, kuru punktā 10.1.1 teikts, ka bērns beidzot pirmsskolas izglītības iestādī “...atšķir un nosauc skaņas, skaņu apzīmē ar atbilstošu burtu, lasa vārdus un saprot izlasīto, raksta rakstītos burtus” (Ministru kabineta noteikumi Nr. 716), tātad netiek pieļauts nosacījums “ja bērnam ir radusies interese”, respektīvi, bērnam tas ir jāprot, jo tas ir obligāti apgūstams.

Lai rakstību apgūtu, bērna prātam ir jāveic darbības, kuras ir izaicinošas – “runas fonemātiskā uztvere, skaņu analīze un sintēze, redzes un kustību analizatoru saskaņota darbība. Pirms rakstīšanas bērnam skaņas jāsadzird, jāatceras tām atbilstošie burti un tie jāuzraksta pareizā secībā” (Alsberga, Antiņa, Dortāne, Frolova, Helmane, Jonīte, Līne, Milaša, Paisuma, Platonova, Prole, Šnepere, Volāne, 2016, 24). Tiek secināts, ka, pedagogam mācību saturs, metodika jāizvēlas tāda, lai bērns apgūtu burtu rakstību. Lai bērns sāktu rakstīt pedagogs mācību procesa sākumā var izmantot iespieddarbus, izziņu literatūru, audioierakstus, videoierakstus, uzskates materiālus - dažādus attēlus, sižetisko attēlu komplektus, teksta veidošanai izmantot attēlu kartītes, kurām pretim jāsaliek drukātā teksta fragmenti, lai veidotos stāsts, dzejolis vai pasaka. Tie palīdzēs pilnveidot gan klausītiesprasmī, gan vizualizēt un izprast, ka skaņu apzīmē ar burtu. Tiek pieņemts, ka bērnos tas rada vēlmi veidot savus tekstus (Brice, Bula-Biteniece, Daide, Irbe, Lauka, Ozola, Rolanda, Silova, Tempelfelde, 2019).

Pirmsskolas skolotāja uzdevums 3.posma vecuma bērniem ir veicināt prasmī un iemaņas “...atpazīt ar rakstītiem burtiem rakstītu tekstu, veidot izpratni par to, kāpēc ir nepieciešami rakstītie burti un kad tos izmanto; apvienojot iepriekš apgūtos elementus, mācīties rakstīt rakstītos burtus; veidot izpratni par apkārtējā vidē sastopamo tekstu daudzveidību (apsveikums, ielūgums, vēstule, afiša, zīmīte, recepte, etiķete u.c.) un pilnveidot pieredzi, izmantojot drukātos burtus, pašiem veidot savus tekstus ar ikdienas dzīvi un personiskajām vajadzībām saistītās situācijās” (Zariņa, 2023, 16). Tiek secināts, ka bērnam ir jābūt iemaņām burtu elementu rakstībā, lai spētu rakstīt burtus, bērnam ir jāspēj izprast tekstu kontekstā un jābūt attīstītai runātprasmei. Ja pedagogs ir nodrošinājis mācību procesā vidi, kurā var klausīties pareizu valodas lietojumu, ir tikusi nodrošināta iespēja sarunāties, kā arī vizualizēt un fiziski bērns ir attīstīts, spējīgs, tad ir tikuši nodrošināti visi apstākļi veiksmīgai burtu rakstības uzsākšanai.

Atsaucoties uz (Zariņa, 2023) “Pirmsskolas uzdevumi ir palīdzēt pakāpeniski soli pa solim iegaumēt rakstīto burtu formas, mācīties koordinēt rokas kustību, izvelkot burtus, mācīties orientēties uz papīra, redzēt laukumu/vietu, kur rakstīt, atšķirt tādus jēdzienus kā augšā, apakšā, pa labi, pa kreisi, taisni, slīpi u. c....” (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023, 22). Šie jēdzieni tiek apgūti ne tikai valodas jomā, bet arī matemātikas, tātad integrēti. To paredz vadlīniju 10.5.punkts. Vadlīnijās teikts, ka bērnam jājūtas droši, tātad emocionāli pozitīvi (Ministru kabineta noteikumi Nr.716), tamdēļ pedagogam jāievēro nosacījums, ka bērns drīkst

uzdevumu izspēlēt, izjust un veikt sev vēlamajā tempā (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023).

Lai bērni 3.posmā fiziski spētu burtus rakstīt, viņiem ir jābūt apgūtai prasmei rakstīt burtu elementus. To apgūst 2.posmā. (Zariņa, 2023). Analizējot pirmsskolas programmu un vadlīnijas, tiek secināts, ka, pedagogiem strādājot ar 3.vecumposma bērniem, jāturpina pievērst uzmanību pirkstu sīkajai muskulatūrai un pareizam rakstāmpiederuma satveršanas paņēmienam, burtu elementu rakstībai, ievērojot savienojumus un jēdzienus, un skaņu saklausīšanai (Zariņa, 2023). “...lai pilnvērtīgi uztvertu burta apveidu, ir jāsekmē bērna redzes uztveres attīstība” (Andersone, Ptičkina, 2011, 7). Svarīga ir asociatīvā atmiņa, kura palīdz bērnam katrā nākamajā burtā saskatīt iepriekšējos burtos izmantotos elementus (Andersone, Ptičkina, 2011). Tas palīdz bērnam apgūtos burtu elementus saskatīt jau iemācītā burta rakstībā un izmantot cita burta rakstībā (Zariņa, 2023). Pedagogam konsekventi būtu jāizmanto programmā piedāvātie burtu elementu nosaukumi “(svītra, lociņš, ovāls, pusovāls, cilpa).” (Brice, Bula-Biteniece, Daide, Irbe, Lauka, Ozola, Rolanda, Silova, Tempelfelde, 2019, 16). Tas veicina bērna izpratni par to, ka apkārtējā vidē ir kopsakarības un viss ir saistīts. Pedagogam mācību process jāorganizē tā, lai “bērnam ir jāiemācās saskaņot un regulēt daudzo rokas muskuļu darbību, kā arī panākt visa ķermeņa un rokas muskuļu atbrīvotību” (Andersone, Ptičkina, 2011, 7). Pētījumā atklāj, ka stabilitātes trūkums satvērienā veicina lielāku spiediena, spēka izdarīšanu, jo nepieciešamas papildus koriģējošas kustības, kas var izraisīt izmaiņas rādītājpirksta locītavās. Tajā tika atklāts, ka lielākā daļa Somu bērnu skolās izmanto precīzu satvērienu biežāk nekā Amerikāņu, lai gan Somu bērni oficiālu apmācību rakstībā sāk 7. dzīves gadā, bet Amerikāņu bērni no 5 gadu vecuma, bet tiek uzsvērts, ka tas varētu būt saistīts ar kultūras atšķirībām. Pētījumā atklāj, ka satvērienam ir nozīme rokraksta veidošanā (Selin, 2003).

Lai rakstītprasme būtu veiksmīga, “...bērnam jāapgūst arī skaņas un burta attieksme, t.i., jāiemācās rakstīt katrai skaņai atbilstošu burtu un, galvenais, šīs grafētikas zināšanas un prasmes izmantot vārdu rakstībā” (Andersone, Ptičkina, 2011, 7). Pedagogi var piedāvāt tādas darbības, kuru laikā bērnam jāpārvelk burtu elementiem, vai patstāvīgi tie jāraksta. To var darīt gan uz papīra ierobežotā vai neierobežotā laukumā, var rakstīt smiltīs. Bērns var rakstīt jau zināmos burtus, bet pedagogi apzināti veidot situācijas, kuru laikā bērnam jāapgūst jauni rakstītie burti. Pēc tam aicināt pašu bērnu novērtēt savu veikumu un izteikties, ko nākošajā reizē varētu uzlabot, kas būtu jāpatrenē, lai to varētu veiksmīgi izdarīt (Brice, Bula-Biteniece, Daide, Irbe, Lauka, Ozola, Rolanda, Silova, Tempelfelde, 2019).

Pētot pieejamo literatūru, tiek secināts, ka lai rakstītu rakstītos burtus būtu jāievēro daži priekšnosacījumi:

- “Rokas iesildīšana ar pirkstiņrotaļu palīdzību, piemēram, pirms rakstīšanas “jāuzvelk cimdīni” – pirkstainīši ir mazi, tāpēc tie jāuzvelk katram pirkstiņam atsevišķi (ar labās rokas īkšķi un rādītājpirkstu velk pa katru kreisās rokas pirkstu, it kā ģērbjot cimdīņu no augšas uz leju, pēc tam maina rokas un “cimdīņu velk” uz katra labās rokas pirksta),
- burta demonstrējums, skolotāja komentārs par burta struktūru (no kādiem bērnam zināmiem elementiem burts sastāv),
- burta rakstīšana gaisā, smiltīs, mannā u.tml.,
- burta rakstīšana sākumā ar skolotāju un tad patstāvīgi,
- uzrakstītā burta novērtēšana – kā tas izdevies, kā varētu uzrakstīt vēl labāk” (Zariņa, 2023, 20).

“Burtu elementu un burtu mācīšanā praktizējami gandrīz vienādi metodiskie paņēmieni.

Burta elementa (burta) rakstības skaidrošana ir obligāta.

- Rakstot taisno pamatsvītru, skolotāja skaidro:
- Pielieku rakstāmriku tajā vietā pie augšējās līnijas, kur sāksu rakstīt.
- Tad velku taisnu līniju uz leju.
- Novelku to līdz apakšējai līnijai.
- Noņemu rakstāmriku no tāfeles. ” (Alsberga, Antiņa, Dortāne, Frolova, Helmane, Jonīte, Līne, Milaša, Paisuma, Platonova, Prole, Šnepere, Volāne, 2016, 23).

Pētot mācību materiālus, tiek secināts, ka Sākam mācīties! 4. daļa, Sākam mācīties! 5. daļa (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite (a)(b), 2021), Sākam mācīties! 6.daļa (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2022) Lielvārds izdotajās darba burtnīcās tiek piedāvātas liniatūras burtu rakstīšanai, savienošanai un pat teikumu rakstīšanai, lai gan analizējot pirmsskolas programmu un vadlīnijas netiek norādīts, ka bērnam jāapgūst rakstība liniatūrās (Ministru kabineta noteikumi Nr.716). Tas tiek darīts 1.klasē (Zariņa, 2023). Bet ņemot vērā, ka bērni ir dažādi un ar dažādu attīstību, Lielvārds darba burtnīcās tiek piedāvāta iespēja diferencēt uzdevumus pēc bērna spējām (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2021).

Mūsdienās ir pieejami digitālie rīki, kuru izmantošana ietekmē bērnus. “Digitālo mācību līdzekļu izmantošana paaugstina bērna aktivitāti rakstpratības apguves procesā, jo viņš redz, ka arī pats, līdzīgi kā pieaugušie, var iegūt informāciju vai nodot to citiem” (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2021, 12). Šādā veidā bērnam tiek nodrošināta iespēja trenēt rokas sīko muskulatūru. Ja skolotājam ir iespēja diferencēt skaidru apmācību ar interaktīvās

rakstīšanas iejaukšanos, tas paaugstina bērnu fonoloģisko izpratni, pareizrakstību un lasītā teksta uztveri (Craig, 2003). Malaizijā veiktajā pētījumā tiek secināts, ka rakstīšana ar rakstāmrīku uz papīra ir efektīvāka nekā digitālo rīku izmantošana, tomēr ir vērts izmantot arī digitālos rīkus, jo izmantojot planšetdatora irbuli, bērni uzlaboja rokraksta prasmes, kā arī tastatūras lietošana veicināja vārdu pareizrakstību. Digitālo rīku izmantošana samazināja trauksmes līmeni un tas samazināja pareizrakstības kļūdu skaitu (Sunar Too, Abdul Ghani, 2021).

Pētījumi rāda, ka rakstīšanas prasmju attīstībā meitenes pārspēj zēnus, izņemot teikumu gramatiskajā sarežģītību veidošanā (Bourke, Adams, 2012). Tiek pieļauts, ka tas saistīts ar vispārējo fizisko attīstību, uzmanības noturību atšķirību starp zēniem un meitenēm kopumā. Burtu un vārdu rakstīšana vairumā gadījumu notiek 6-7 gadu vecumā, bet 8 gadu vecumā bērns pārvērš uzmanību uz kustību uzlabošanu, attiecīgi šis periods iezīmē rakstīšanas automatizācijas sākumu, bet vēlākā vecumā - no 10 gadu vecuma tiek sasniegta pilnīga automatizācija (Thibon, Barbier, Vilain, Savallis, Gerber, Kandel, 2019).

Visu iepriekš minēto apstiprina arī metodiskajā līdzeklī "Rakstītprasmes attīstīšana. Metodiski ieteikumi pirmsskolas un sākumskolas skolotājiem" (Zariņa, 2023) apgalvojums, ka " ...lai rakstītu, ir jābūt attīstītai sīkai motorikai, jāprot orientēties darba lapā, saklausīt skaņas, jāpazīst burti, jāprot tie rakstīt un savienot, jāzina, ko vēlas rakstīt, jāprot arī pierakstīt pareizi un tā, lai citi varētu izlasīt, tas ir, glīti. Kā bērnam veiksies ar rakstītprasmes apguvi – to nosaka ne tikai apgūtā rakstīšanas tehnika, bet arī vārdu krājums, prasme saklausīt skaņas, kā arī iepriekš iegūtā klausītāja, runātāja un lasītāja pieredze" (Zariņa, 2023, 4).

No iepriekš minētā tiek secināts, ka, lai rakstītprasmes apguve noritētu veiksmīgi, pedagogam jāievēro pēctecības princips mācīšanas un mācīšanās procesa plānošanā un organizēšanā. Pedagogam jāļauj bērnam izbaudīt rakstīšanas pamatiemaņu apgūšanas procesu un pilnveidot prasmi rakstīšanā, bet tai pat laikā paturot prātā, ka rokraksts veidosies vēlākā vecumā, ne esot 3.posmā, kā arī jāņem vērā fiziskā un emocionālā gatavība, kuru pedagogs var ietekmēt, izvēloties attīstošas metodes un aktivitātes, pielāgojot saturu.

1.3. Pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes apguves procesā, to raksturojums

Ņemot vērā iepriekš secināto, par nozīmīgu tiek uzskatīts, ka ir daudz dažādu parādību, apstākļu un fakti, kuri ietekmē rakstīt mācīšanu un mācīšanos, un tās pilnveidošanu. Tas ir

veselums, kurā tiek veicināta un attīstīta bērna attīstība integrētās pirmsskolas nodarbībās, kurās ir apvienots vairāku jomu saturs, iekļaujot ikdienas procesus.

Tas nozīmē, ka, lai veiksmīgi bērns apgūtu rakstību ir nepieciešama sadarbība starp pedagogiem, vadību, vecākiem, citām institūcijām un vietējiem uzņēmējiem. Tātad grupas pedagogam būtu jāsadarbojas gan ar mūzikas, gan ar sporta pedagogu. Pedagogiem būtu jāvienojas un jāplāno temati un tēmas, lai tie būtu bērnam interesanti, lai veicinātu bērna iedziļināšanos un izpratni par apkārtējo procesu vienotību, kā arī pedagogu izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem nebūtu jābūt atrauciem no iepriekš minētā. Lai radītu rosinošu vidi mācīties, pedagogam jāspēj diagnosticēt katra bērna un visas grupas kopējo valodas un runas līmeni (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023). Savā ziņā tas saistās ar mācību procesa organizēšanu pirmsskolā. Ja bērna attiecības ar pedagogu būs pozitīvas un bērns nebūs bailīgs un būs pārliecināts par sevi, un, ja pedagogs mācību procesu plānos ar iespēju to diferencēt un pielāgot bērnu vajadzībām, tad sasniegumi ir sagaidāmi mācībās (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2021). Ņemot vērā izklāstīto, tiek secināts, ka bērnam veidojas priekšstats par informācijas nodošanu rakstu runā, respektīvi, dabiskā veidā rodas vēlme iegūto informāciju pierakstīt, ja ir tikuši ievēroti visi priekšnosacījumi. Bērns veiksmīgi mācās tad, ja pedagogs holistiski skatās uz bērna attīstību un viņa vajadzībām, visām dzīves jomām saistībā ar mācību procesu un mācīšanos, kā arī tam pievērš nozīmīgu uzmanību (Alsberga, Antiņa, Dortāne, Frolova, Helmane, Jonīte, Līne, Milaša, Paisuma, Platonova, Prole, Šnepere, Volāne, 2016). Tātad, sadarbojoties un plānojot mācību procesu, kurā tiek domāts par daudzveidīgu, aizraujošu un holistisku, bērnu interesēm atbilstošu, drošu vidi, jāiesaista vecāki, jo vecāki ir tās personas, kuras vislabāk pārzina sava bērna intereses. Arī D. Nīmante apgalvo, ka šī sadarbība starp izglītības iestādi un vecākiem tiek pastiprināta izglītības sistēmā, jo tai ir nozīme mācīšanās procesā (Nīmante, 2020).

Ņemot vērā iepriekš rakstīto par holistisku pieeju, mācību procesā un tālāko bērna izglītību, arī mūžizglītību, tiek uzskatīts, ka sadarbība ar institūcijām un vietējiem uzņēmējiem nav atdalāma no mācīšanās. Pētījumā, tiek apgalvots, ka mūsdienu globālajā ekonomiskajā situācijā tiek pievērsta liela uzmanība tam, lai veicinātu izpratni bērnos par uzņēmējdarbības apgūšanu, mācīšanos, jo apkārtējais institucionālais konteksts var pastiprināt vēlmi iesaistīties uzņēmējdarbībā. Lai arī ģenētikai esot ietekme, bet tā neesot tik nozīmīga, tāpēc ir svarīgi bērniem mācīt uzņēmējdarbības pamatus. Tādā veidā bērnos tiek veicināts arī radošums un apņēmība problēmu risināšanā un jaunu produktu radīšanā. (Reyes-Aceves, Ramos-Lopez, Mungaray-Lagarda, 2023). Tiek secināts, ka pedagoga uzdevums ir veicināt bērnos zinātkāri par uzņēmējdarbību tā, lai rastos vēlme dalīties idejās, piedzīvotajā un jaunatklātos faktus nodot

cietiņiem ne tikai mutvārdos, bet arī rakstu runā, un tai pat laikā, veicinot izpratni par to, ka mācīšanās nav atrauta no ikdienas ekonomiskajiem un sadzīvīskajiem procesiem.

Motivācijas veicināšana ir neatņemama daļa rakstītprasmes uzsākšanas sākumposmā. Tiek uzskatīts, ka bērnam nepieciešams gūt gandarījumu par paveikto, tāpēc, ņemot vērā visu iepriekš rakstīto, pedagogam ir jāvirza mācīšanās pakāpeniski, tā, lai bērns spēj to paveikt, bet tai pat laikā pieliekot nelielas pūles, lai prasmi pilnveidotu un attīstītu, lai neveidotos motivācijas izsīkums (Nīmante, 2021). Bērnam jājūtas novērtētam un emocionāli atbalstītam, bērnam ir jātic savām spējām, lai motivācija nezustu (Nīmante, 2020). Lai bērnu motivētu mācīties, pedagogam “...jāzina par faktoriem, kas ietekmē motivāciju” (Nīmante, 2020, 67). Tiek uzskatīts, ka mācību diferencēšana veicina katra bērna prasmju attīstīšanu viņa attīstībai atbilstošā tempā. Diferencēt pedagogs var gan vidi, gan saturu. Tajā ietilpst visi iespējami pieejamie resursi, bet, lai to darītu pedagogam jāpārzina metodes, jābūt skaidram sasniedzamam rezultātam un jāsniedz iespēja bērnam izvēlēties, arī saturu, kuru iepriekš pedagogs ir sagatavojis atbilstoši diagnosticēto bērnu dažādām spējām (Nīmante, 2021). Tātad, lai varētu bērnam individuāli pielāgot mācību saturu, tam ir jābūt variējamam gan pēc grūtības pakāpes, gan pēc apjoma (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2021).

Atgriezeniskās saites sniegšana veicina progresu, pie nosacījuma, ka tā tiek sniegta profesionāli, tā ļauj bērnam uztvert sava snieguma kvalitāti no citu personu skatupunkta. Tiek uzskatīts, ka atgriezeniskā saite ir vērtēšana (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Helmane, Leite, 2021). Atgriezeniskās saites sniegšana ir nozīmīga ne tikai bērnam par viņa paveikto, bet arī pedagogam (Stramkale, 2020), lai izvērtētu sava darba kvalitāti un spētu pieņemt atbilstošus lēmumus, kuri nākotnē uzlabos šo kvalitāti (Briška, Kalēja-Gasparoviča, 2020). Profesionāli un efektīgi sniegta atgriezeniskā saite veicina bērnu izzināšanas prasmes un spēju novērtēt sniegumu. Šādi pedagogs rosina bērnu uzlabot rakstīšanas prasmes (Wulandari, 2022). Savstarpēji bērnu sniegtā atgriezeniskā saite var mazināt stresu un pozitīvi ietekmēt rakstīšanas apguvi, bērniem savstarpēji vienam otru vērtējot tiek veicināta sadarbošanās un atbalstīšanas nozīmība mācīšanās procesā, bet tai pat laikā, ir bērni, kuri par nozīmīgu uzskata pedagoga vērtējumu, nevis savu vienaudžu (Sivaci, 2020). No iepriekš minētā tiek secināts, ka bērni var vērtēt viens otra paveikto, un tas ir vēlams, bet pedagoga sniegtajai atgriezeniskajai saitei jābūt dominējošai.

Analizējot pirmsskolas programmu tiek secināts, ka vērtēšana ir sadalīta punktos, kur par pamatu ņemtas vadlīnijas. Šajos punktos ir ietverts tas, ka bērns izprot kas viņam jā dara, un kā paveikto vērtēs, respektīvi, bērnam ir skaidri saprotami kritēriji, kuri ir jāievēro. Vērtētājs var būt gan pedagogs, gan pats bērns vērtēt pats sevi un arī citus. Pēc bērnam saprotamajiem kritērijiem bērnam jāspēj izpriest, kas būtu jāuzlabo. Pirmsskolas programmā teikts, ka

vērtēšana tiek pielietota nepārtraukti ikdienas procesā, un to, ka pedagogs fiksē un salīdzina katra bērna individuālo sniegumu, neaizmirstot izmantot iekļaušanas principu (Brice, Bula-Biteniece, Daide, Irbe, Lauka, Ozola, Rolanda, Silova, Tempelfelde, 2019). Pedagogs izmanto diagnosticējošo vērtēšanu, lai varētu secināt kādas metodes un līdzekļus izmantot turpmākajā mācību procesā, lai veicinātu bērna mācīšanos, ņemot vērā gan bērna stiprās, gan vājās puses (Margeviča-Grinberga, Šūmane, 2020). Atsaucoties uz (Nelson, Schunn, 2009), I. Margeviča-Grinberga un I. Šūmane grāmatā “Skolotāja profesionālā darbība” ir izvirzījušas vēlamos uzdodamos jautājumus, kurus ir iespējams izmantot ikkatrā no vērtēšanas veidiem:

- “Kas jāiemācās?
- Kas izdodas?
- Kas vēl neizdodas?
- Ko darīt tālāk?

Atgriezeniskajai saitei tiek formulētas trīs būtiskākās nozīmes:

- motivējošā (ietekmējot vēlēšanos līdzdarboties);
- pastiprinošā (atbalstot vēlamās darbības);
- informatīvā (mainīt sniegumu, kā demonstrēt iegūtās zināšanas jaunā kontekstā)” (Margeviča-Grinberga, Šūmane, 2020, 61).

Tiek secināts, ka šie izvirzāmie jautājumi var tikt ņemti par pamatu pirmsskolas bērnu, pedagogu savstarpējā un individuālajā vērtēšanā un tie var būt motivējoši.

Svarīgs pedagoģisks nosacījums ir mācību videi. Videi jābūt rakstīt veicinošai (Zariņa, 2023). Respektīvi, mācību vidē tiek atainota informācija, kura ir ikdienā aktuāla, vide ir darboties rosinoša - mācību līdzekļi ir bērnam ērti pieejamā augstumā un zināmās vietās. Lai nodrošinātu, ka bērns pārzina pieejamos resursus, bērns mācību vidi iekārto un sakārto kopā ar pedagogu. Ja nepieciešams to pārkārtojot, ņemot vērā aktualitātes mācību tematos (Brice, Bula-Biteniece, Daide, Irbe, Lauka, Ozola, Rolanda, Silova, Tempelfelde, 2019). Mūsdienās neatņemama mācību vides daļa ir tehnoloģijas (Margeviča-Grinberga, Šūmane, 2020). Var uzskatīt, ka pirmsskolā grupa ir koprades telpa, respektīvi, tajā ir pieejamas tehnoloģijas, telpā bērni socializējas, mācās viens no otra, pēta un rada risinājumus kādai problēmsituācijai. Tajā nav strikti norādītas darba vietas, bet gan, bērniem ir iespēja brīvi pārvietoties, tiek uzskatīts, ka šāda vide rosina mācīties (Margeviča-Grinberga, Šūmane, 2020). Pedagoga uzdevums, izmantojot pieejamos resursus, tātad, arī vidi, ir plānot un radīt situācijas, kurās bērnam ir jāapgūst, jāpilnveido rakstītprasme (Brice, Bula-Biteniece, Daide, Irbe, Lauka, Ozola, Rolanda, Silova, Tempelfelde, 2019). Jāņem vērā, ka svarīga ir arī emocionālā vide, tai jābūt bērnu

atbalstošai un to var nodrošināt pedagogs, radot apstākļus, lai bērns justos atbalstīts, nebaidītos kļūdīties, un tiktu ņemts vērā bērna viedoklis (Margeviča-Grinberga, Šūmane, 2020).

Apkopojot visu iepriekš minēto, tiek secināts, ka, lai veicinātu rakstīšanu pirmsskolas bērniem 3.posmā pedagogam nepieciešams pievērst uzmanību rakstītprasmes apguvei dažādos pirmsskolas vecuma posmos šādiem pedagoģiskajiem nosacījumiem:

- svarīgi diagnosticēt reālo situāciju;
- rakstītprasmes apguves saturu saistīts ar lasītprasmes un citu valodas pamatprasmju apguves saturu;
- metodikas izvēlē jāievēro pakāpenība un pēctecība;
- pēc rakstītprasmes, apguves procesā, svarīgs ir pedagoga atbalsts un regulāri sniegtā atgriezeniskā saite bērniem;
- jāsniedz precīzs darba vērtējums.

Lai praksē atrastu atbildi uz ievadā norādīto pētījuma jautājumu *Kā pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes veicināšanai tiek ievēroti pirmsskolā?* Svarīgi ir izvērtēt katra nosacījuma īstenošanas līmeni, to skata 1.tabulā.

1.tabula. Pedagoģisko nosacījumu īstenošanas līmenis

Pedagoģiskais nosacījums	Snieguma līmeņi	Kritēriji
Reālās situācijas diagnosticēšana	Zems	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nespēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā. 2. Nesatver un netur pareizi rakstāmpiederumu.
	Vidējs	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spēj vidēju laiku sēdēt. 2. Satver pareizi rakstāmpiederumu. 3. Nav telpiskās orientēšanās – grūtības novērtēt attālumus, uztvert attiecības starp elementiem.
	Augsts	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā. 2. Tur pareizi rakstāmpiederumu. 3. Orientējās lapā. 4. Ievēro rakstīšanas virzienu. 5. Ievēro attālumu starp elementiem, burtiem, vārdiem. 6. Kustības ir kontrolētas un precīzas.

Rakstītprasmes apguves saturs saistīts ar lasītprasmes un citu valodas pamatprasmju apguves saturu.	Zems	<ol style="list-style-type: none"> 1. Saturā nav iekļauti bērnam nozīmīgi vārdi. 2. Klausīšanās laikā novēršas un koncentrējas uz citām lietām. 3. Attēlu nespēj sasaistīt ar stāstu. 4. Lieto teikumos haotisku vārdu secību. 5. Nav izpratne par burtu un skaņu attiecībām.
	Vidējs	<ol style="list-style-type: none"> 1. Saturā iekļauti bērnam nozīmīgi, vienkārši vārdi. 2. Saklusa priekšā lasīta teksta saturu. 3. Pēc attēliem prognozē lasītā teksta saturu. 4. Lieto teikumus, ievērojot vārdu secību. 5. Ir izpratne par burtu un skaņu attiecībām. 6. Ir izpratne par rakstītā satura nepieciešamību ziņas nodošanai. 7. Sāk rakstīt sev nozīmīgus vārdus.
	Augsts	<ol style="list-style-type: none"> 1. Saturā iekļauti bērnam nozīmīgi vārdi, īsi teikumi. 2. Tos raksta. 3. Izdomā un raksta savu tekstu.
Metodikas izvēlē ievērota pakāpenība un pēctecība	Zems	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pedagoģa plānotie uzdevumi, materiāli bērnam ir par sarežģītu, tie nav viegli uztverami, tajos nav ietvertas līnijas, ģeometriskas formas, simboli un vārdi. 2. Netiek pievērsta uzmanība rakstāmpiederuma pareizai satveršanai, ķermeņa stāvoklim. 3. Pedagoģs nesniedz skaidrus norādījumus, detalizētas instrukcijas un palīdzību.
	Vidējs	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pedagoģa plānotie uzdevumi bērnam ietver līnijas, simbolus, ģeometriskas formas, vienkāršus vārdus. 2. Rakstībai izmanto lasīšanā ietvertās vienības. 3. Bērns uzdevumus veic patstāvīgāk, uzklaosot pedagoģa norādījumus, padomus.
	Augsts	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pedagoģs piedāvā bērnam veikt uzdevumus, kuros bērns patstāvīgi raksta.

		4. Burtu formas, lielums un attālums ir vienmērīgs, konsekvents un apkārtējiem saprotamas.
--	--	--

Lai izvērtētu rakstītprasmi veicinošu pedagoģisko nosacījumu ievērošanu, tika pieņemts lēmums veikt pedagoģiskā procesa vērošanu un pedagogu anketēšanu X pirmsskolas izglītības iestādē.

2. Pirmsskolas 2. un 3. vecumposma bērnu rakstītprasmes norise praksē

2.1. Pētījuma vispārīgs raksturojums

Kā jau iepriekš tika minēts, lai veicinātu rakstīšanu pirmsskolas bērniem 3.vecumposmā, pedagogam nepieciešams pievērst uzmanību rakstītprasmes apguvei dažādos pirmsskolas vecuma posmos, tāpēc tika pieņemts lēmums veikt pedagoģiskā procesa vērošanu X pirmsskolas izglītības iestādes jauktā vecumposma grupā, respektīvi, grupā, kurā pirmsskolas izglītību apgūst gan 2.vecumposma, gan 3.vecumposma bērni, kā arī 11 pedagogu anketēšanu X pirmsskolas izglītības iestādē.

Pedagoģiskā procesa vērošanai tika izvēlēta viena grupa, kurā mācās 13 2.vecumposma un astoņi 3.vecumposma bērni, kopā 21 bērns. Bērni ir no četrus līdz piecus gadu vecumam. Bērni mācības šajā grupā pirmo reizi uzsāka 2024.gada 1.septembrī pie diviem pedagogiem un viena skolotāja palīga. No 2. - 13.septembrim tika diagnosticēta reālā grupas situācija, izvērtējot bērnus pēc kritērijiem (skatīt: 1.pielikums). Iegūtie rezultāti tika apkopoti un analizēti.

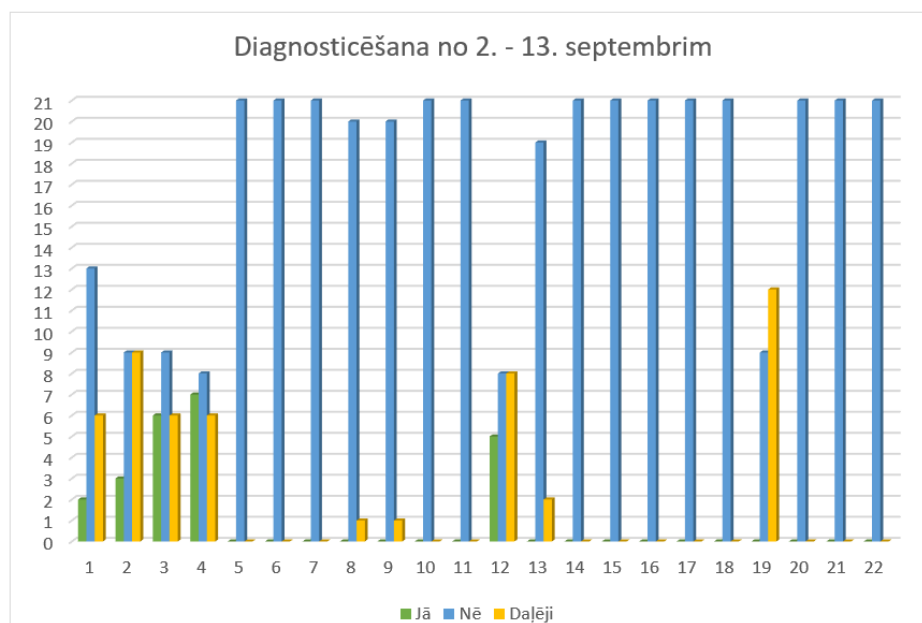
Pedagoģiskā procesa vērošanas laikā tika apkopoti novērotie darba paņēmieni rakstītprasmi veicinošu kritēriju ievērošanai (skatīt: 2.pielikums).

Atkārtota reālās situācijas diagnosticēšana pēc kritērijiem (skatīt:1.pielikums) tika veikta no 15. - 29.novembrim, 2024.gadā.

Kā arī tika veikta X pirmsskolas izglītības iestādes 11 pedagogu anketēšana, izmantojot iepriekš sagatavotu aptauju (skatīt: 3. pielikums), lai rastu atbildi uz ievadā norādīto pētījuma jautājumu *Kā pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes veicināšanai tiek ievēroti pirmsskolā?*

2.2. Pētījuma rezultāti

Reālās situācijas diagnosticēšana grupā, pēc iepriekš izstrādātiem kritērijiem (skatīt: 1.pielikums), tika veikta no 2. - 13.septembrim, 2024.gadā. Iegūtie dati apkopoti (sk. 1.attēls)

1.attēls. Diagnosticēšana no gada 2.-13.septembrim.

Analizējot apkopotos datus tiek secināts, ka divi bērni precīzi izrunā skaņas un vārdus, to dara daļēji seši bērni, bet to nespēj 13 bērni. Lietot teikumus, ievērojot vārdu secību, spēj pieci no 21 bērna. Veidot stāstījumu, lai nodotu savu ziņu, daļēji spēj divi bērni, 18 bērni to nespēj. Pēc attēliem prognozēt lasītā teksta saturu, saklausīt priekšā lasīta teksta saturu nespēj neviens no 21 bērna. Tiek secināts, ka bērniem sagādā grūtības pamata prasmes - klausīšanās un runāšanas prasmes. Balstoties iepriekš teorijas daļā analizētajā, tiek secināts, ka bērniem jāpilnveido šīs prasmes, lai veiksmīgi noritētu lasīšanas un rakstīšanas apguves process un tiktu ievērots pakāpenības un pēctecības princips. Bez klausīšanās un runāšanas prasmēm būs grūtības apgūt rakstītprasmi. Spēja klausīties ir pamats, lai bērns varētu saklausīt skaņas un ar tām variēt, salīdzināt, veidojot vārdus un teikumus. Bērnam ir jābūt plašam vārdu krājumam, lai spētu veidot teikumus, tātad, kā jau teorijas daļā tika apskatīts - ikdienā jādzird pareizs valodas lietojums, un jāsarunājas. Apkopojot tiek secināts, ka iepriekš aprakstītā un atklātā pedagoģiskā nosacījuma - rakstītprasmes apguves saturs saistīts ar lasītprasmes un citu valodas pamatprasmi apguves saturu – izpilde ir zemā līmenī.

Satvert un turēt pareizi rakstāmpiederumu spēj trīs bērni, deviņi bērni to dara daļēji un deviņi bērni to nespēj. Sēdēt mierīgi rakstīšanas laikā spēj deviņi bērni, un seši bērni to dara daļēji, tik pat bērnu to nespēj. Kustības ir kontrolētas un precīzas septiņiem bērniem, un sešiem bērniem tās ir daļēji kontrolētas, precīzas. Astoņi bērni nespēj kustības kontrolēt.

Divi bērni no grupas izpilda visus trīs kritērijus un tie ir 3.vecumposma bērni. Trīs bērni izpilda divus no trim kritērijiem, to starpā ir viens 2.vecumposma bērns (sk. 2.attēls)

	2. Satver, tur pareizi rakstāmpiederumu.	3. Spēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā.	4. Kustības ir kontrolētas un precīzas.
A1	-	/	+
A2	/	+	+
A3	/	-	/
A4	+	+	+
A5	/	/	+
A6	+	+	+
A7	/	+	/
A8	/	+	+
B1	-	-	-
B2	-	/	/
B3	/	-	-
B4	-	-	-
B5	/	/	/
B6	+	/	/
B7	/	-	/
B8	-	-	-
B9	-	-	-
B10	-	-	-
B11	-	-	-
B12	-	/	-
B13	/	+	+

3. vecumposms - A1 līdz A8; 2. vecumposms - B1 līdz B13;
kritēriju izpilda - (+); izpilda daļēji - (/); neizpilda - (-)

2.attēls. Rokas sīkā muskulatūra un kustību koordinācija septembrī.

Veicot aprēķinus pēc formulas,

(1)

$$\frac{a \times 100}{b} = c \%,$$

kur a – izvēlētais nosacījuma (-u) gadījumu skaits;

b – kopējais nosacījuma (-u) gadījumu skaits;

c – %

par 3. vecumposma bērnu diagnosticēto, tiek secināts, ka, vērtējot nosacījumus – satver, tur pareizi rakstāmpiederumu, spēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā, kustības ir kontrolētas un precīzas - atklājas, ka to dara 54,17% gadījumu. Savukārt 2. vecumposmam 7,69% gadījumu. Apkopojot un aprēķinot grupas kopējos rādītājus, atklājas, ka satver, tur pareizi rakstāmpiederumu, spēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā, kustības ir kontrolētas un precīzas, nosacījumus vērtējot, tie izpildās 25,4% gadījumu, daļēji izpildās 33,33%, to nedara 41,27% gadījumu. Apkopojot un analizējot datus, tiek secināts, ka jāturpina attīstīt roku sīkā muskulatūra un kustību koordinācija visai grupai.

Nosacījumus orientēties lapā, ievērot rakstīšanas virzienu, ievērot attālumu starp elementiem, burtiem, vārdiem, neizpilda neviens no 21 bērna. Tiek secināts, ka bērniem nav telpiskās orientēšanās un grupas līmenis ir zems. Tātad mācību procesā jāiekļauj vingrinājumi veiksmīgai rakstītprasmes apguvei.

Spēj lielākoties ievērot drukātu burtu formas, burtu attiecību pēc lieluma, līnijas ir samērā precīzas – nosacījumus vērtējot, atklājas, ka tos nespēj izpildīt 20 no 21 grupas bērna. Viens bērns to spēj daļēji.

Daļēji spēj ievērot nosacījumu - drukātu burtu formas, lielums un attālums ir vienmērīgs, konsekvents un apkārtējiem saprotams - viens bērns (sk. 3.attēls)

	8. Spēj lielākoties ievērot drukātu burtu formas, burtu attiecību pēc lieluma, līnijas ir samērā precīzas.	9. Drukātu burtu formas, lielums un attālums ir vienmērīgs, konsekvents un apkārtējiem saprotamas.
A1	-	-
A2	-	-
A3	-	-
A4	-	-
A5	-	-
A6	/	/
A7	-	-
A8	-	-
B1	-	-
B2	-	-
B3	-	-
B4	-	-
B5	-	-
B6	-	-
B7	-	-
B8	-	-
B9	-	-
B10	-	-
B11	-	-
B12	-	-
B13	-	-

3.vecumposms - A1 līdz A8; 2.vecumposms - B1 līdz B13;
kritēriju izpilda - (+); izpilda daļēji - (/); neizpilda - (-)

3.attēls. Burtu formas, attiecības pēc lieluma, precizitāte septembrī.

Tiek secināts, ka abus nosacījumus daļēji spēj izpildīt viens 3.vecumposma bērns.

Izpratne par burtu un skaņu attiecībām, rakstītā satura nepieciešamību ziņas nodošanai nav nevienam no 21 bērna. Sev nozīmīgus vārdus nesāk rakstīt un neraksta neviens no 21 bērna. Kā arī neizdomā un neraksta savu tekstu.

Daļēji spēj veikt uzdevumu ar nelielu pedagoga atbalstu, norādēm 12 bērni, nespēj deviņi bērni.

Ar pedagoga palīdzību nespēj izveidot vienkāršus vārdus (rakstīt ar drukātiem burtiem) 21 bērns. 21 bērns nav pārliecināts par savām spējām un patstāvīgi nespēj turpināt uzdevumu, ja tas nepieciešams. 21 bērns neizpilda nosacījumu - nepieciešams minimāls pedagoga atbalsts, tikai sarežģītu uzdevumu veikšanai.

Apkopojot iegūtos datus un tos izanalizējot, tiek secināts, ka apstiprinās teorijā apskatītais, ka, lai rakstītu ir jāievēro pakāpenības un pēctecības princips - jāapgūst pamata prasmes – klausīties un runāt, bērnam jābūt attīstītai kustību koordinācijai, jāspēj orientēties lapā un jāspēj ievērot attālumus starp elementiem, jābūt izpratnei par burtu un skaņu attiecībām.

Tiek secināts, ka kopējais šīs grupas līmenis rakstīšanai ir zems.

Vērojot pedagoģisko procesu, lai grupai veicinātu rakstītprasmi, tiek izvēlēti un apkopoti darba paņēmieni, kurus iekļaut darba procesā (skatīt: 2.pielikums). Lai ievērotu

pakāpenības un pēctecības principu tiek izstrādāti mēneša plāni (skatīt: 4.pielikums), ievērojot X izglītības iestādes gada tematisko plānu (skatīt: 5.pielikums). No metodiskajiem un individuālajiem darba līdzekļiem pedagogi izmanto Lielvārds izdoto skolotāju grāmatu – “Sākam mācīties! Pirmā daļa. Skolotāja grāmata.” (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Leite, 2020), kā arī darba burtnīcas bērniem – “Sākam mācīties! Pirmā daļa.” (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Gribuste, Leite, 2020) - 3.vecumposma bērniem, un drukātas darba lapas no Soma.lv., kuras ir pielāgojamas katra bērna individuālajām spējām un vajadzībām abu vecumposmu bērniem. Pedagogi ikdienā izmanto interaktīvo tāfelī, uz tās atainojot darba burtnīcu saturu, lai skaidrotu uzdevumus, lai demonstrētu, lai grupas bērni uz tās veiktu uzdevumus, izmantojot speciālu irbulī, kuru jātur kā rakstāmpiederumu pareiza satvēriena veicināšanai – apvilktu, savienotu, pārvietotu, pārvilkto.

Rotaļnodarbības tiek plānotas katru dienu visas dienas garumā, kuru laikā tiek plānotas aktivitātes visai grupai kopā. Aktivitātes ir iespēja diferencēt atbilstoši bērnu spējām. Tiek plānotas aktivitātes individuālam pedagoga darbam ar bērniem, kā arī, bērniem individuālais rotaļāšanās un spēlēšanās laiks gan telpās, gan ārā. Bērnu rotaļāšanās laikā tiek novērotas bērnu savstarpējās komunikācijas prasmes, intereses, valodas lietojums, lai nepieciešamības gadījumā tiktu veiktas izmaiņas mēneša, nedēļas, dienas plānos.

Grupas vide tiek iekārtota kopā ar bērniem atbilstoši katra mēneša tematam. Piedāvājot atbilstošus uzskates, izdales un individuālos darba materiālus. Mēneša laikā vides iekārtojums mainās, tiek papildināts, balstoties grupas vajadzībās un interesēs.

Tiek izvirzīti un izvēlēti šādi rakstītprasmi veicinošie nosacījumi, lai grupai veicinātu rakstītprasmes apguvi:

- Klausīties un runāt.
- Satvert un turēt pareizi rakstāmpiederumu. Sēdēt mierīgi rakstīšanas laikā.
Kontrolēt kustības.
- Orientēties lapā.
- Rakstīšanas virziena ievērošana, attālumu starp elementiem, burtiem, vārdiem, ievērošana. Drukātu burtu formu, burtu attiecību pēc lieluma, līniju ievērošana.
- Izpratne par burtu un skaņu attiecībām.
- Rakstītā satura nepieciešamība ziņas nodošanai.

Izvirzītajiem nosacījumiem tiek izvēlēti atbilstoši darba paņēmieni.

Atsaucoties uz teorijā analizēto un iepriekš rakstīto - klausīties un runāt ir pamata prasmes, kurām ir jābūt labām, lai veiksmīgi apgūtu lasīt un rakstīt prasmes. Klausīties un runāt prasmes ir pilnveidojamas un attīstāmas visos vecumposmos. Tāpēc tika izvēlēti darba

paņēmienu, lai šīs prasmes uzlabotu izvēlētajai grupai, ņemot vērā diagnosticēto. Grupai tika piedāvāta:

- tekstu klausīšanās, atbildēšana uz jautājumiem,
- priekšlasījumu klausīšanās un sarunas par dzirdēto,
- pasaku un stāstu klausīšanās, atbildēšana uz jautājumiem par dzirdēto, izmantojot attēlus, video, audio ierakstus,
- pedagogu demonstrējumi - atbildes uz jautājumiem pilniem teikumiem. Aicinājumi grupas bērņus atkārtot dzirdētos teikumus,
- pedagogu un skolotāja palīga leļļu teātra izrādes demonstrējums. Grupas saruna par pieredzēto, dzirdēto, redzēto, emocijām. Aicinājumi bērņus veidot savu leļļu teātri.
- spēle "Bingo" vārdu krājuma paplašināšanai (Didaktisko materiālu komplekts pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērņiem latviešu valodas apguvei, 2023),
- teksta satura prognozēšana pēc attēliem,
- skaitāmpantu skaitīšana ar kustībām (visai grupai kopā un atsevišķi), jo to saturs veicina vārdu krājuma paplašināšanu un rada interesi par notikumiem (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, 2023),
- nepabeigtie teikumi,
- mīklu minēšana, sacerēšana.

Kā jau iepriekš tika skaidrots, lai nākotnē veiksmīgi rakstītu un izkoptu rokrakstu, nepieciešams apgūt pareizi satvert un turēt rakstāmpiederumu, sēdēt mierīgi rakstīšanas laikā un kontrolēt kustības. Lai to pilnveidotu tika izvēlēti atbilstoši darba paņēmienu:

- ikdienā nepārtraukti pedagogu atgādinājumi sēdēt uz krēsla pareizi. Šīs darbības demonstrējums,
- rakstāmpiederuma turēšanas demonstrējums. Koriģēšana,
- uzdevumi satvēriena veicināšanai, sīkās pirkstu muskulatūras stiprināšanai,

(sk. 4.attēls)

4.attēls. Satvēriena veicināšana, pirkstu muskulatūras stiprināšana.

- logoritmikas vingrinājumi,
- uzdevumi, vingrinājumi acu un roku koordinācijai.

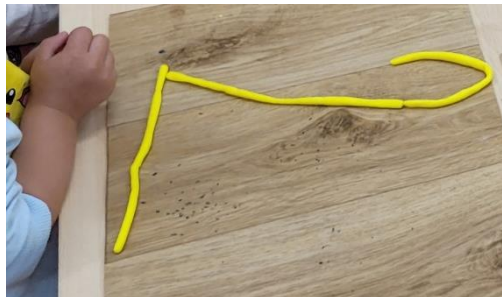
Lai rakstītu, bērnam ir nepieciešams orientēties lapā, tamdēļ pedagogs ikdienā iekļauj:

- demonstrējumus,
- skaidrojumus,
- aktivitātes, izmantojot jēdzienus “labā puse”, “kreisā puse”, “augšā”, “apakšā”, “uz priekšu”, “atpakaļ”,
- uzdevumus un rotaļas, kur jāklausa norādījumi.

No teorētiskajā daļā apskatītā, tiek secināts, ka rakstīšanas virziena, elementu un attālumu ievērošanai, un drukātu burtu formu rakstīšanai, tiek izmantoti tie paši priekšnosacījumi, kas rakstīto burtu rakstībā:

- roku un pirkstu iesildīšana,
- pedagoga demonstrējums,
- pedagoga skaidrojums,
- rakstīšana (elementu zīmēšana) gaisā, smiltīs vai kur citur,
- veidošana pa elementiem no plastilīna, koka, akmeņiem, lego u.c., ievērojot pareizu ciparu un burtu rakstību,

(sk. 5.attēls)

5.attēls. Cipars divi pa elementiem.

- rakstīšana (elementu zīmēšana) kopā ar pedagogu,
- rakstīšana patstāvīgi,
- darba novērtēšana.

Ņemot vērā visu iepriekš rakstīto, svarīga ir izpratne par burtu un skaņu attiecībām, lai spētu pareizi uzrakstīt sev nozīmīgu vārdus (arī ar drukātiem burtiem), tāpēc tiek iekļauti darba paņēmieni:

- dabā un apkārtņē dzirdamo skaņu saklausīšana,

- skaņas vārdā (izdala atsevišķas skaņas vārdā),
- skaņu artikulācija (skaidra skaņu izrunāšana),
- fonemātiskās dzirdes attīstīšana,
- skaņu diferencēšana,
- uzdevumi burtu izskata iegaumēšanai un to saistībai ar atbilstošām skaņām,
- uzdevumos iekļauti attēli ar to nosaukumiem.

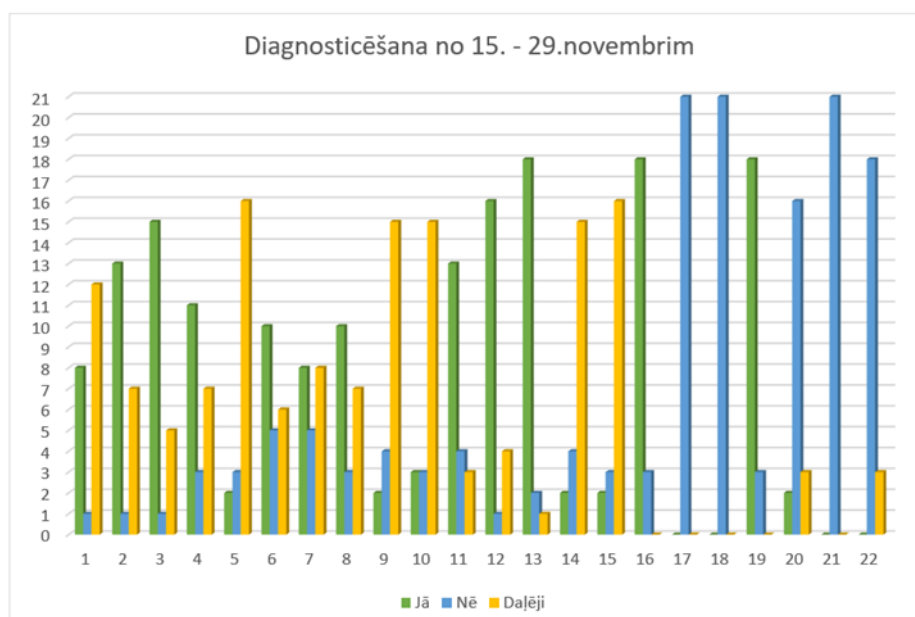
Izpratne par rakstītā satura nepieciešamību ziņas nodošanai bērniem veidojas ikdienas mācību procesā, ja pedagogs rada vidi un skaidro ziņas nodošanas nozīmīgumu.

- paraksta (raksta savu vārdu) savus darbus, darba lapas,
  - uzdevumi, kuros nepieciešams pierakstīt (pētījumi, projektu darbi, noteikumi u.c.)
- (sk. 6.attēls)

6.attēls. Bērnu pieraksts.

Iekļaujot, X pirmsskolas izglītības iestādē izvēlētajai grupai, mācību procesā iepriekš apskatītos darba paņēmienus, atkārtota reālās situācijas diagnosticēšana pēc iepriekš izstrādātajiem kritērijiem (Skatīt: 1.pielikums) tika veikta no 15. – 29.novembrim 2024.gadā. Iegūtie dati apkopoti (sk. 7.attēlu).

7.attēls. Diagnosticēšana no gada 15.-29.novembrim.

Analizējot apkopotos iegūtos datus par klausīties un runāt prasmi tiek secināts, ka pareizi izrunāt visas skaņas un vārdus spēj astoņi no 21 grupas bērns, daļēji to spēj 12 bērni. Nespēj viens bērns. Nosacījumu, lietot teikumus, ievērojot vārdu secību, pilnībā izpilda 16 bērni, daļēji – četri bērni, neizpilda – viens bērns. Veidot stāstījumu, lai nodotu savu ideju spēj 17 bērni. Viens bērns to spēj daļēji. Divi bērni nespēj veidot stāstījumu. Saklausīt priekšā lasītā teksta saturu spēj 13 bērni, nespēj un daļēji spēj pa četriem bērniem. Pēc attēliem prognozēt lasītā teksta saturu spēj trīs bērni. Tikpat to nespēj. Daļēji nosacījumu izpilda 15 bērni.

Satvert un pareizi turēt rakstāmpiederumu spēj 13 bērni, no tiem seši 3.vecumposma bērni. To nedara viens bērns, bet septiņi bērni kritēriju izpilda daļēji. Nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā spēj 15 bērni, to nespēj viens, daļēji spēj pieci bērni. 11 bērniem kustības ir kontrolētas un precīzas, trīs bērni nespēj kontrolēt kustības, septiņi spēj to daļēji (sk. 8.attēls).

	2. Satver, tur pareizi rakstāmpiederumu.	3. Spēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā.	4. Kustības ir kontrolētas un precīzas.
A1	/	+	+
A2	+	+	+
A3	+	+	/
A4	+	+	+
A5	/	+	+
A6	+	+	+
A7	+	+	/
A8	+	+	+
B1	+	+	/
B2	+	+	+
B3	+	+	/
B4	/	/	/
B5	+	+	+
B6	+	+	/
B7	+	+	+
B8	-	/	-
B9	/	/	/
B10	/	/	-
B11	/	+	+
B12	/	+	-
B13	/	+	+

3. vecumposms - A1 līdz A8; 2. vecumposms - B1 līdz B13;
kritēriju izpilda - (+); izpilda daļēji - (/); neizpilda - (-)

8.attēls. Roku sīkā muskulatūra un kustību koordinācija novembrī.

Veicot aprēķinus, tiek secināts, ka 3. vecumposma bērni no 24 iespējamajiem gadījumiem, nosacījumus pareizi turēt un satverts rakstāmpiederumu, nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā, kustības ir kontrolētas un precīzas izpilda 83,33% gadījumu. Gadījumu, kad kāds no nosacījumiem netiek izpildīts, nepastāv. Daļēji nosacījumi tiek izpildīti 16,67 % gadījumu. Salīdzinot ar septembrī diagnosticēto tiek secināts, ka 3. vecumposma bērnu kopējais rādītājs ir uzlabojies.

2. vecumposma bērniem no iespējami sniedzamajām 39 atbildēm 51,28% gadījumu nosacījumi tiek izpildīti. 38,46% gadījumu tie izpildās daļēji, bet netiek nosacījumi izpildīti 10,26% gadījumu. Tiek secināts, ka 2. vecumposma bērnu rādītāji ir uzlabojušies, salīdzinot ar septembrī diagnosticēto.

Kopējie aprēķini par grupu ataino, ka nosacījumi – satver, tur pareizi rakstāmpiederumu, spēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā, kustības ir kontrolētas un precīzas, tiek izpildīti 63,49% gadījumu, daļēji tiek izpildīti 30,16% gadījumu, netiek izpildīti 6,35% gadījumu. Tiek secināts, ka kopējais grupas līmenis ir nedaudz virs vidējā.

Apskatot 8. un 9. nosacījumu izpildīšanu novembrī diagnosticētajā (sk. 9.attēls)

	8. Spēj lielākoties ievērot drukātu burtu formas, burtu attiecību pēc lieluma, līnijas ir samērā precīzas.	9. Drukātu burtu formas, lielums un attālums ir vienmērīgs, konsekvents un apkārtējiem saprotamas.
A1	+	/
A2	+	/
A3	/	/
A4	+	/
A5	+	+
A6	+	+
A7	+	/
A8	+	/
B1	/	/
B2	/	/
B3	/	/
B4	-	-
B5	+	/
B6	/	/
B7	+	/
B8	-	-
B9	/	-
B10	-	/
B11	/	/
B12	/	-
B13	+	/

3.vecumposms - A1 līdz A8; 2.vecumposms - B1 līdz B13;
kritēriju izpilda - (+); izpilda daļēji - (/); neizpilda - (-)

9.attēls. Burtu formas, attiecības pēc lieluma, precizitāte novembrī.

salīdzinājumā ar septembrī diagnosticēto, tiek secināts, ka 3.vecumposma bērni nosacījumus – spēj lielākoties ievērot burtu formas, burtu attiecību pēc lieluma, līnijas ir samērā precīzas, un drukātu burtu formas, lielums un attālums ir vienmērīgs, konsekvents un apkārtējiem saprotams, izpilda 56,25% gadījumu, to daļēja izpilde notiek 43,75% gadījumu. Nosacījumu neizpildīšanās gadījumi novembrī netiek konstatēti, salīdzinot ar septembra 87,5% gadījumiem.

2.vecumposma bērnu diagnosticēšanā novembrī, daļēja nosacījumu izpildīšanās notiek 61,54% gadījumu, nosacījumu neizpildīšanās notiek 26,92% gadījumu. Savukārt to izpilde notiek 11,54% gadījumu.

Apkopojot visas grupas datus, tiek secināts, ka nosacījumu izpilde notiek 28,57% gadījumu. 54,76% gadījumu nosacījumu tiek izpildīts daļēji, bet nosacījumi neizpildās 16,67% gadījumu.

Salīdzinot ar septembrī diagnosticēto, kur nosacījumu – spēj lielākoties ievērot burtu formas, burtu attiecību pēc lieluma, līnijas ir samērā precīzas, un drukātu burtu formas, lielums un attālums ir vienmērīgs, konsekvents un apkārtējiem saprotams – izpildīšanās gadījumi netika konstatēti, un 4,76% gadījumu nosacījumi izpildījās daļēji, un 95,24% gadījumu nosacījumi netika izpildīti, atklājas, ka kopējais grupas sniegums ir uzlabojies. Tiek secināts, ka, ja uzlabojas roku sīkā muskulatūra un kustību koordinācija, tad arī burtu formas un to attiecības pēc lieluma, to precizitāte uzlabojas.

Salīdzinot septembrī un novembrī diagnosticēto, atklājas, ka grupas kopējais sniegums ir uzlabojies nosacījumos – orientēties lapā, ievērot rakstīšanas virzienu, un ievērot attālumus starp elementiem, burtiem, vārdiem (sk. 10.attēls)

	5. Orientējās lapā.		6. Ievēro rakstīšanas virzienu.		7. Ievēro attālumu starp elementiem, burtiem, vārdiem.	
	S.	N.	S.	N.	S.	N.
A1	-	/	-	/	-	+
A2	-	/	-	+	-	/
A3	-	/	-	+	-	+
A4	-	+	-	+	-	+
A5	-	/	-	+	-	+
A6	-	+	-	+	-	+
A7	-	/	-	+	-	+
A8	-	/	-	+	-	+
B1	-	/	-	+	-	/
B2	-	/	-	/	-	/
B3	-	-	-	-	-	/
B4	-	-	-	-	-	-
B5	-	/	-	/	-	/
B6	-	/	-	/	-	/
B7	-	/	-	+	-	+
B8	-	/	-	-	-	-
B9	-	/	-	-	-	-
B10	-	-	-	-	-	-
B11	-	/	-	/	-	/
B12	-	/	-	/	-	-
B13	-	/	-	+	-	/

3. vecumposms - A1 līdz A8; 2. vecumposms - B1 līdz B13;
kritēriju izpilda - (+); izpilda daļēji - (/); neizpilda - (-);
septembris – S.; novembris – N|

10.attēls. 5.,6.,7. nosacījuma salīdzināšana septembrī un novembrī.

31,75% gadījumu nosacījumus izpilda, daļēji tos izpilda 47,62% gadījumu no 63. 20,63% gadījumu rezultāts nav uzlabojies. Vislielākās grūtības grupai sagādā spēja orientēties lapā. To daļēji spēj 76,92% 2.vecumposma bērnu un 75% 3.vecumposma bērnu. No visas grupas to daļēji izpilda 76,19% bērnu. 87,5% 3.vecumposma bērnu spēj ievērot rakstīšanas virzienu, kā arī ievērot attālumus starp elementiem, burtiem, vārdiem. Neiestājas neviens gadījums, kad nosacījums netiek izpildīts. Savukārt 2.vecumposma bērniem 38,46% gadījumu nosacījums netiek izpildīts gan rakstīšanas virziena ievērošanā, gan attāluma ievērošanā starp elementiem, burtiem, vārdiem. Apskatot grupu kopā, tiek secināts, ka 47,62% bērnu nosacījumu – ievēro attālumu starp elementiem, burtiem, vārdiem – izpilda, savukārt 28,57% to izpilda daļēji, bet nosacījumu neizpilda 23,81% grupas bērnu. Salīdzinot septembrī un novembrī diagnosticēto, atklājas, ka grupas kopējais sniegums ir uzlabojies.

Apskatot nosacījumu izpildi septembrī un novembrī, kas saistīti ar pedagoģiskā nosacījuma ievērošanu rakstītprasmes apguves satura saistībai ar lasītprasmes un citu valodas pamatprasmju apguves saturu (sk.11.attēls)

	14. Ir izpratne par burtu un skaņu attiecībām.		15. Ir izpratne par rakstītā satura nepieciešamību ziņas nodošanai		16. Sāk rakstīt sev nozīmīgus vārdus.		17. Raksta sev nozīmīgus vārdus.		18. Izdomā un raksta savu tekstu.	
	S.	N.	S.	N.	S.	N.	S.	N.	S.	N.
A1	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
A2	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
A3	-	/	-	+	-	+	-	-	-	-
A4	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
A5	-	+	-	/	-	+	-	-	-	-
A6	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
A7	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
A8	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
B1	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
B2	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
B3	-	-	-	/	-	+	-	-	-	-
B4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B5	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
B6	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
B7	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-
B8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B9	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
B10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B11	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
B12	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-
B13	-	/	-	/	-	+	-	-	-	-

3. vecumposms - A1 līdz A8; 2. vecumposms - B1 līdz B13;

kritēriju izpilda - (+); izpilda daļēji - (/); neizpilda - (-);

septembris – S.; novembris – N.

11.attēls. Rakstītprasmes saistība ar lasītprasmes un citu valodas pamatprasmi apguves saturu.

Un apkopojot iegūtos datus, atklājas, ka novembrī 71,43% daļēji izpilda nosacījumu – ir izpratne par burtu un skaņu attiecībām. 76,19% daļēji izpilda nosacījumu – ir izpratne par rakstītā satura nepieciešamību ziņas nodošanai. Savukārt 85,71% grupas bērnu sāk rakstīt sev nozīmīgus vārdus. Tiek secināts, ka darba paņēmieni ir izvēlēti atbilstoši. Nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību trīs grupas bērnu individuālajām vajadzībām, jo neviens no pieciem nosacījumiem šo bērnu izpildījumā nav mainījies. Balstoties teorijas daļā aprakstītajā, tiek secināts, ka pedagoģiskajā procesā novērojama pakāpenība. Grupa atrodas rakstīšanas sākumposmā, kur bērni sāk rakstīt sev nozīmīgus vārdus ar drukātiem burtiem, bet to nedara patstāvīgi, jo nav pilnīga izpratne par burtu un skaņu attiecībām, kā arī par rakstītā satura nepieciešamību ziņas nodošanai. Bērniem ir nepieciešams pedagoga atbalsts un norādījumi.

Lai noskaidrotu, X pirmsskolas izglītības iestādes pedagogu izvēli par iekļaujamajiem darba paņēmieniem rakstītprasmes veicināšanai pedagoģiskajā procesā, pedagogu novērojumiem, tika veikta pedagogu aptauja, izmantojot Google Forms (skatīt: 3.pielikums). Aptaujā piedalījās 11 no 13 X pirmsskolas pedagogiem. Seši pedagogi apgalvo, ka strādā vienā grupā. No tiem divi pedagogi strādā ar 2. un 3. vecumposmu. Divi pedagogi ar 2. vecumposmu. Viens pedagogs ar 1. vecumposmu. Viens pedagogs ar 3. vecumposmu.

4. aptaujas jautājumā pedagogi novērtē vispārējo bērnu līmeni rakstītprasmes apguvē.

Četri pedagogi uzskata, ka tas uz viņiem neattiecas. No tiem, trīs pedagogi strādā ar 1. vecumposma un viens pedagogs ar visiem trim vecumposma bērniem. Viens pedagogs

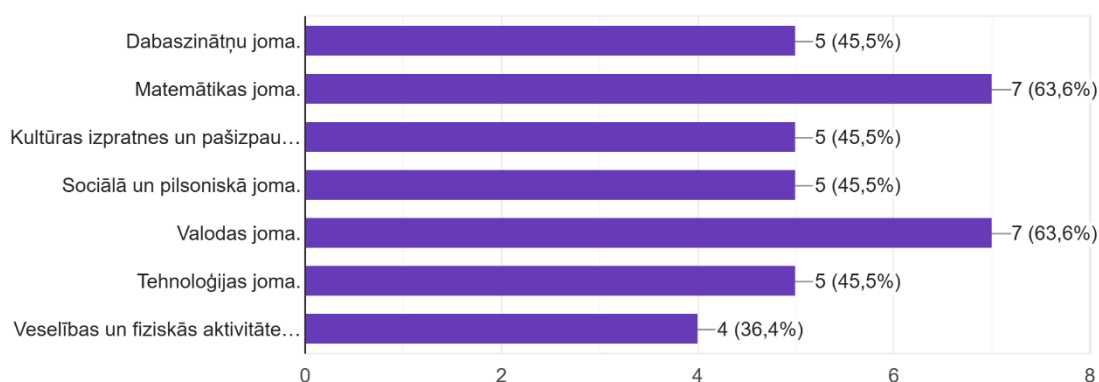
novērtē bērnu rakstītprasmi ar zemu līmeni. Pedagoģs nestrādā vienā grupā, strādā ar valodas jomu, ar 3.vecumposma bērniem.

Pieci pedagoģi to novērtē kā vidēju. Pedagoģi strādā vienā (savā) grupā. Divi pedagoģi strādā ar 2. un 3.vecumposma bērniem, divi pedagoģi ar 2.vecumposma, viens pedagoģs ar 3.vecumposma bērniem. Par augstu to novērtē viens pedagoģs, kurš nestrādā vienā grupā, strādā ar 3.vecumposma bērniem. Apkopojot, tiek secināts, ka vairums pedagoģu uzskata, bērnu rakstītprasme atbilst vidējam līmenim - spēj vidēju laiku sēdēt, satver pareizi rakstāmpiederumu, bet grūtības sagādā attālumu novērtēšana, un attiecību uztveršana starp elementiem.

Lai novērtētu pirmsskolā strādājošo pedagoģu izpratni par holistiskas pieejas nepieciešamību mācību procesā, un jomas, kurām tiek pievērsta uzmanība, tika uzdots jautājums par pedagoģam aktuālajām jomām. Aptauijas rezultāti skatāmi (sk.12.attēls).

Atzīmējiet sev aktuālās jomas.

11 atbildes

12.attēls. Pedagoģiem aktuālās jomas.

No 11 aptaujā iesaistītajiem pedagoģiem, divi pedagoģi atzīmēja visas jomas kā viņiem aktuālas. Rezultāti parāda, ka, iespējams, kopumā pedagoģiem trūkst izpratnes par to, ka pirmsskolā mācību procesam būtu jābūt holistiskam, un pedagoģam jāpievērš līdzvērtīga nozīme visām mācību jomām. Valodas un matemātikas jomām tiek pievērsta līdzvērtīga uzmanība. Valodas jomu par sev aktuālu neuzskata 4 respondenti. No tiem visi strādā ar 1.vecumposmu. Viens no tiem arī ar 2. un 3.vecumposmu. Tiek secināts, ka, iespējams, valodas jomai 1.vecumposmā netiek veltīta uzmanība, vai arī tā ir nepietiekama, jo visi iespējamie pedagoģi, kuri strādā ar 1.vecumposma bērniem, atbildē nav norādījuši valodas jomu sev kā aktuālu. Par iemeslu varētu būt tas, ka pedagoģi savā starpā nesadarbojas, plānošanu neveic kopā, mērķtiecīgi, sistemātiski. Kā arī neizmanto holistisku pieeju par pamatu, lai bērni integrēti

vienotā mācību procesā apgūtu zināšanas un pamatprasmes, kur saturs ar tematu ir vienoti un mācību jomas saistītas savstarpēji. Kas pakāpeniski veidotu bērniem izpratni par mācīšanos kā procesu, kurā apgūtais ir izmantojams jaunu prasmju un zināšanu apgūvē. Tas arī varētu būt par iemeslu zemajai klausīties un runāt prasmei 2. vecumposma bērniem.

Aptaujas jautājumā par visbiežāk izvēlētajiem darba paņēmieniem (sk.13.attēls)

Atzīmējiet darba paņēmienus, kurus Jūs iekļaujat mācību procesā.

11 atbildes

13.attēls. Darba paņēmieni rakstītprasmes veicināšanā.

Tiek atklāts, ka darba paņēmienos netiek iekļauta bērnam nozīmīgu teikumu rakstīšana, bērni neizdomā un neraksta savus tekstus. Tas var liecināt par to, ka bērni nav sasnieguši augstu līmeni rakstītprasmē, vai arī pedagogs nav diagnosticējis bērnus, kuri to spētu ar pedagoga atbalstu. Uzdevumus, kuros bērns patstāvīgi raksta, iekļauj viens pedagogs, kurš strādā vienā grupā ar 3. vecumposma bērniem. Tas liecina, ka pedagogam būtu jārada apstākļi, kuros bērns izdomā un raksta savu tekstu, lai sasniegtu augstu rakstītprasmes līmeni.

Lasīšanā ietvertās vienības izmantošanu rakstībai izmanto viens pedagogs, kurš nestrādā vienā grupā, strādā ar 3. vecumposma bērniem, kuram aktuāla tikai valodas joma.

Rakstu elementu skaidrošanu izmanto četri pedagogi, no kuriem trīs strādā vienā grupā. No šiem trim respondentiem divi pedagogi strādā ar 2. un 3. vecumposma bērniem. Viens

respondents – vienā grupā, ar 3. vecumposmu. Viens respondents – nestrādā vienā grupā, strādā ar 3. vecumposma bērniem. Tiek secināts, ka rakstu elementu skaidrošanu izmanto respondenti, kuri strādā ar 2. un 3. vecumposma bērniem.

Rakstīšanu liniatūrās izmanto trīs respondenti. No tiem, viens, kurš strādā vienā grupā ar 3. vecumposma bērniem. Viens respondents nestrādā vienā grupā, strādā ar 3. vecumposma bērniem, aktuāla tikai valodas joma. Viens respondents, kurš strādā vienā grupā ar 2. vecumposma bērniem, izmanto rakstīšanu liniatūrās, bet neizmanto rakstu elementu skaidrošanu, lai gan izmanto rakstīšanu liniatūrās, rakstīšanu uz baltas lapas, gaisā un smiltīs, sniegā u.c. Tiek secināts, ka netiek ievērots teorētiskajā daļā apskatītais ieteicamais metodiskais paņēmiens elementu rakstīšanas apguvei, ievērojot pakāpenību un pēctecību.

Aptaujas 6. jautājumā sniegtās atbildes (sk. 14. attēls)

Respondents.	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11
1. jautājums.	Jā	Jā	Nē	Nē	Jā	Jā	Nē	Nē	Jā	Jā	Nē
Vecumposms ar ko strādā	2.,3.	1.	3.	1.	2.	2.	1.,2.,3.	1.	3.	2.,3.	3.
Mani izvēlētie materiāli bērniem ir viegli uztverami.				x	x	x			x	x	
Sniedzu skaidrus norādījumus.	x		x	x	x	x			x	x	
Sniedzu norādes kļūdu labošanā.	x		x			x			x	x	x
Sniedzu norādes darba pārskatīšanā.	x					x			x	x	
Sniedzu detalizētas instrukcijas.	x		x	x	x	x			x	x	
Pievēršu uzmanību rakstāmpiederuma satvērienam.	x			x	x	x			x	x	x
Pievēršu uzmanību ķermeņa stāvoklim.	x		x			x			x	x	
Uz mani tas neattiecas.		x					x	x			

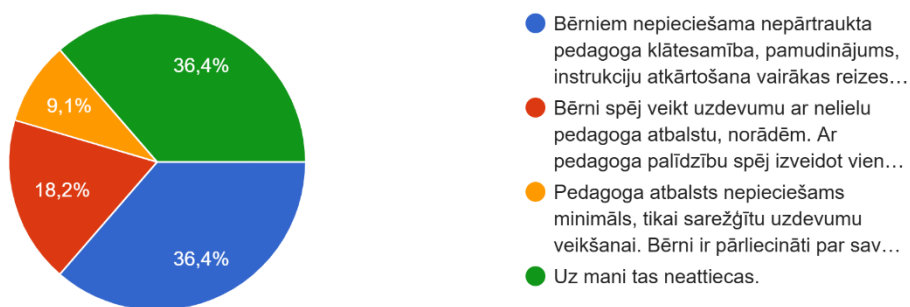
14. attēls. Pedagoģa atbalsts un regulāri sniegta atgriezeniskā saite.

Atklāj, ka trīs respondenti nesaista savu pedagoģisko darbību ar rakstītprasmi, tās veicināšanu. Atkārtoti apstiprinās, ka pedagogi, kuri strādā ar 1. vecumposmu, iespējams, nesaskata savai pedagoģiskajai darbībai saistību ar rakstīšanas veicināšanu. Iespējams, pedagogiem trūkst zināšanu un izpratnes par to, ka bērna ķermeņa stāvoklim sēžot pie galda, rakstāmpiederuma satvērienam (otas, karotes turēšanai rokā) ir nozīme, un šīs pamatprasmes jāattīsta 1. vecumposma bērniem, tās cieši saistītas ar rakstītprasmes apguvi nākotnē.

Aptaujas jautājumā, kurā atainojas nepieciešamais pedagoga atbalsts bērnu rakstītprasmes apguves līmenim, kur pedagogam jāizvēlas visatbilstošākais apraksts par bērniem, balstoties savā pieredzē (sk. 15. attēls),

Izvēlieties visatbilstošāko, balstoties savā pieredzē.

11 atbildes

15.attēls. Pedagoga atbalsts rakstītprasēm.

Četri no 11 pedagogiem atbild, ka uz viņiem tas neattiecas. Četri pedagogi novērtē, ka bērni ir rakstītprasmes apguves sākumā. Divi pedagogi uzskata, ka bērnu rakstītprasme atbilst vidējam līmenim. Viens pedagogs novērtē, ka rakstītprasmes apguve atbilst augstam līmenim, lai gan, analizējot iegūtos datus, tiek secināts, ka bērni neizdomā un neraksta savus tekstus, kas varētu būt skaidrojams ar to, ka 3. vecumposma bērniem līdz mācību procesa noslēgumam vēl ir laiks un jāturpina darbs pie rakstīšanas tehnikas pilnveidošanas.

Apkopojot visu iepriekš minēto, tiek secināts, ka pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes veicināšanai tiek ievēroti 2. un 3. vecumposma bērniem X pirmsskolā, bet ir nepieciešams pievērst uzmanību atbalsta sniegšanai, jo ir iespēja šo pedagoģisko nosacījuma ievērošanu pilnveidot, sniedzot norādes, regulārus un detalizētus ieteikumus visos rakstīšanas posmos. Savukārt pedagogiem, kuri strādā ar 1. vecumposma bērniem, nepieciešams pārskatīt darba plānošanu, lai mācību saturā tiktu iekļauta valodas joma, kas nepieciešama, lai katrs bērns sasniegtu sevis iespējamo augstāko rezultātu nākošajos posmos un tiktu ievērota pakāpenība un pēctecība.

2.3. Ieteikumi pirmsskolas skolotājiem bērnu rakstītprasmes veicināšanai

Lai katrs bērns sasniegtu augstāko rezultātu pēc savām spējām, pedagogiem ieteicams ievērot nosacījumus, kuri apkopoti darba izstrādāšanas laikā, rakstītprasmes attīstīšanai:

1. Pedagogiem plānošanu veikt kopā, mērķtiecīgi, sistemātiski.
2. Regulāri veikt diagnosticēšanu un vērtēšanu.
3. Izmantot holistisku pieeju integrētu nodarbību plānošanai, kur saturs ar tematu ir vienoti visās mācību jomās.
4. Pievērst uzmanību bērna ķermeņa stāvoklim sēžot pie galda, rakstāmpiederuma satvērienam (otas, karotes turēšanai rokā), jo tas cieši saistīts ar rakstītprasmes apguvi pārējos izglītības posmos.
5. Attīstīt kustību koordināciju.
6. Stiprināt pirkstu sīko muskulatūru.
7. Izmantojot pareizas valodas lietojumu, veicināt klausīties un runāt prasmi.
8. Veicināt un pilnveidot izpratni par burtu un skaņu attiecībām.
9. Elementu un burtu rakstīšanas apgūvē ieteicams izmantot skaidrošanu, demonstrējumus.
10. Lasīšanā izmantotās vienības izmantot rakstīšanā.

Secinājumi

1. Lai bērns varētu rakstīt, pedagogiem jāturpina 3. vecumposma bērniem attīstīt kustību koordināciju un pirkstu sīko muskulatūru, klausīties, runāt, lasīt prasmes. Ja kāda no šīm prasmēm ir nepietiekami attīstīta, tad jāpievērš papildus uzmanība tās attīstīšanai, tādā veidā ievērojot pakāpenību un pēctecību.
2. Pedagogam jāievēro pēctecības princips mācīšanas un mācīšanās procesa plānošanā, organizēšanā.
3. Rakstītprasmes apguves saturam jābūt saistītam ar lasītprasmes un citu valodas apguves saturu.
4. Izvēloties bērna vajadzībām un interesēm atbilstošas metodes un paņēmienus, pielāgojot saturu un to diferencējot, pedagogs ietekmē bērna emocionālo un fizisko gatavību rakstīt.
5. Lai veicinātu rakstīšanu pirmsskolas bērniem 3.posmā, pedagogam nepieciešams vairākas reizes gadā diagnosticēt reālo situāciju, regulāri veicot vērtēšanu, regulāri sniedzot atgriezenisko saiti bērniem.
6. Pedagogam ir jāsniedz precīzs darba vērtējums, lai ieteikumi, norādes, kā bērnam uzlabot rakstīšanu, viņam būtu saprotamas, un uzlabotu rakstību.

Literatūras un avotu saraksts

1. Aboagye, M. O., Qing, J. L., Ihnatshchenko, N., & Mensah, A. S. (2016). The Use of Pre-Reading Activities in Reading Skills Achievement in Preschool Education. *European Journal of Educational Research*, 5(1), 35-42. Pieejams: <https://doi.org/10.12973/eu-jer.5.1.35>
2. Adams, M., Eidlitz, M., Johnson, B., Nourani, K., Pressley, M., Sidhu, R., ... Yaghoubzadeh, Z. (2000). *Teaching children to read: An Evidence-Based Assessment of the Scientific Research Literature on Reading and Its Implications for Reading Instruction: Reports of the Subgroups*. National Reading Panel (U.S.) Washington DC: National Institute of Child Health and Human Development, National Institutes of Health. Pieejams: <https://www.nichd.nih.gov/publications/pubs/nrp/findings>
<https://play.google.com/store/books/details?id=2gBXAAAAYAAJ&rdid=book-2gBXAAAAYAAJ&rdot=1>
3. Alsberga, M., Antiņa, I., Dortāne, R., Frolova, I., Helmane, I., Jonīte, V., Līne, A., Milaša, M., Paisuma, K., Platonova, J., Prole, A., Šnepere, L., Volāne, E. (2016). Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmu īstenošanai. VISC Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/met_iet_pirmsk_prog_ist.pdf
4. Andersone, G., Ptičkina, Ā. (2011). *Sāksim rakstīt! Padomi skolotājiem bērnu rakstīt mācīšanā*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC
5. Anspoka, Z. (2011). Valodas apguve pirmsskolā un skolā: daži pēctecības aspekti. *Tagad*, 1(6), 44.–48. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/Tagad_6_11.pdf
6. Anspoka, Z., Birzgale, E., Dzērve, I., Gribuste, E., Helmane, I., Leite, I. (2021). *Sākam mācīties! Ceturtā daļa. Skolotāja grāmata*. Lielvārde: Lielvārds.
7. Anspoka, Z., Birzgale, E., Dzērve, I., Gribuste, E., Helmane, I., Leite, I. (a) (2021). *Sākam mācīties! 4. daļa*. Lielvārde: Lielvārds.
8. Anspoka, Z., Birzgale, E., Dzērve, I., Gribuste, E., Helmane, I., Leite, I. (b) (2021). *Sākam mācīties! 5. daļa*. Lielvārde: Lielvārds.
9. Anspoka, Z., Birzgale, E., Dzērve, I., Gribuste, E., Helmane, I., Leite, I. (2022). *Sākam mācīties! 6. daļa*. Lielvārde: Lielvārds.

10. Anspoka, Z., Birzgale, E., Dzērve, I., Gribuste, E., Leite, I. (2020). *Sākam mācīties! 1. daļa*. Lielvārde: Lielvārds.
11. Anspoka, Z., Birzgale, E., Dzērve, I., Gribuste, E., Leite, I. (2020). *Sākam mācīties! Pirmā daļa. Skolotāja grāmata*. Lielvārde: Lielvārds.
12. Anspoka, Z., Irbe, I., Liepiņa, D., Miesniece, A. (2023). *Latviešu valodas apguve pirmsskolā rokasgrāmata pedagogiem* [elektronisks izdevums.] Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/08/LVA_A4_rokasgraamata_WEB_gatavs.pdf
13. Bourke, L., & Adams, A.-M. (2012). Is it differences in language skills and working memory that account for girls being better at writing than boys?. *Journal of Writing Research*, 3(3), 249–277. Pieejams: <https://doi.org/10.17239/jowr-2012.03.03.5>
14. Brice, B., Bula-Biteniece, B., Daide, D., Irbe, I., Lauka, A., Ozola, D., Rolanda, L., Silova, M., Tempelfelde, I. (2019). *Pirmsskolas mācību programma*. Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Pieejams: <https://mape.gov.lv/catalog/materials/1F6E6155-9FAF-4B29-A41D-A3AF9A965B4F/view?preview=1F6E6155-9FAF-4B29-A41D-A3AF9A965B4F>
15. Briška, I., Kalēja-Gasparoviča, D. (2020). *Jēgpilns mācību process vizuālajā mākslā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds
16. Ceplītis, L., Miķelsone, A. (1987). *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 6.sējums. 339., 595.lpp. Rīga: Izdevniecība "Zinātne".
17. Craig, S. A. (2003). The effects of an adapted interactive writing intervention on kindergarten children's phonological awareness, spelling, and early reading development: A contextualized approach to instruction. *Reading Research Quarterly* 38(4), 438-542. Pieejams: <https://doi.org/10.1598/RRQ.38.4.1>
<https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1598/RRQ.38.4.1>
18. Graham, S., Aitken, A. A., Hebert, M., Camping, A., Santangelo, T., Harris, K. R., Eustice, K., Sweet, J. D., & Ng, C. (2020). Do children with reading difficulties experience writing difficulties? A meta-analysis. Pieejams: https://www.researchgate.net/publication/346503451_Do_children_with_reading_difficulties_experience_writing_difficulties_A_meta-analysis
19. James, K. H. (2017). The Importance of Handwriting Experience on the Development of the Literate Brain. *Current Directions in Psychological Science* , 26 (6), 502-508. Pieejams: <https://doi.org/10.1177/0963721417709821>

20. Keifer, J. J. (2015). *Handwriting and fine motor skill development in the kindergarten classroom*. (Texas Christian University, Fortvorta, USA). Pieejams: <https://repository.tcu.edu/handle/116099117/8329?show=full>
21. Kim, Y. S. G., Yang, D., Reyes, M., & Connor, C. (2021). Writing instruction improves students' writing skills differentially depending on focal instruction and children: A meta-analysis for primary grade students. *Educational Research Review*, 34(11) 100408
Pieejams: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.100408>
22. Latham, G., & Faulkner, J. (2013). Teachers of reading: Where new narratives in the virtual inform practice. *The Australian Journal of Language and Literacy*, 36(1), 56-64.
Pieejams: <https://doi.org/10.1007/BF03652090>
23. Lichtsteiner, S. H, Wicki, W., & Falmann, P. (2018). Impact of handwriting training on fluency, spelling and text quality among third graders. *Reading and Writing* 31(6), 1295–1318. Pieejams: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11145-018-9825-x#Sec29>
24. Lielvārds (27.11.2023). *Aptauja pirmsskolas pedagogiem*. Pieejams: www.lielvards.lv/aptauja
25. Margeviča-Grinberga, I., Šūmane, I. (2020). *Mūsdienīga mācību vide skolēnu aktīvai iesaistīšanai mācību procesā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds
26. Miķelsone, I., Odiņa, I. (2020). *Skolotāja profesionālā identitāte un pedagoģiskā meistarība*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
27. Nīmante, D. (2020). *Psihologija jaunajam skolotājam*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds
28. Nīmante, D. (2021). *Dažādība un iekļaušanās izglītībā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds
29. *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem*. (30.11.2018). Ministra kabineta noteikumi Nr.716. Stājas spēkā: 01.09.2019. Rīga: Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem> Skatīts: [25.11.24.]
30. Pérez-López, R., Martín-Babarro, J., & López-Escribano, C. (2022). Promoting Handwriting Fluency for Preschool and Elementary-Age Students: Meta-Analysis and Meta-Synthesis of Research From 2000 to 2020. *Educational Psychology*, 13-2022. Retrieved from: frontiers. Pieejams: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.841573>
31. Puranik, C. S, Patchan, M. M, Lemons, C. J., & Al Otaiba, S. (2017). Using peer assisted strategies to teach early writing: results of a pilot study to examine feasibility and promise. *Reading and Writing* 30, 25–50. Pieejams: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED575152.pdf>

32. Puranik, C. S., Petscher, Y., Al Otaiba, S., & Lemons, C.J. (2018). Improving kindergarten students' writing outcomes using peer-assisted strategies. *The Elementary School Journal* 118 (4), 680–710. Pieejams: <https://doi.org/10.1086/697432>
33. *Reading the past, writing the future: fifty years of promoting literacy.* (2017). Pieejams: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247563>
34. Reyes-Aceves, F. Y., Ramos-Lopez, L., Mungaray-Lagarda, A. (2023). Entrepreneurship Education: Examining Long-Term Effects of a Practical Program Implemented in Children. *Education Sciences*, 13(9), 894. Pieejams: <https://doi.org/10.3390/educsci13090894>
35. Saracho, O. N., & Spodek, B. (2007). Oracy: Social facets of language learning. *Early Child Development and Care*, 177(6&7), 695–705. Pieejams: <https://doi.org/10.1080/03004430701377540> <https://www.tandfonline.com/databases/lanet.lv/doi/epdf/10.1080/03004430701377540?needAccess=true>
36. Selin, A.S. (2003). *Pencil Grip A Descriptive Model and Four Empirical Studies.* Åbo Akademi University Press. Pieejams: <https://urn.fi/URN:ISBN:951-765-131-7>
37. Sivaci, S. (2020). *The Effects of Peer Feedback on Writing Anxiety Levels of Pre-Service English Teachers.* *The Reading Matrix: An International Online Journal* 20(2), 131-139. Pieejams: <https://www.readingmatrix.com/files/23-e8r7351j.pdf>
38. Skujiņa, V., Anspoka, Z., Kalnbērziņa, V., Šalme, A. (2011). *Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca.* Rīga: Jelgavas tipogrāfija. LVA, LU Valodas institūts.
39. Stramkale, L. (2020). *Mūzika sākmizglītībā.* Rīga: LU Akadēmiskais apgāds
40. Sunar Too, N. A. ., & Abdul Ghani, D. Z. (2021). Meta-Analysis Research on the Usage of Technology in Handwriting for Children. *Open International Journal of Informatics*, 9(2), 11–20. Pieejams: <https://oiji.utm.my/index.php/oiji/article/view/142>
41. Svence, G. (2011). Bērnu valodas un runas attīstība pirmsskolas un jaunākajā skolas vecumā. *Tagad*, 1(6), 25– 31. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/Tagad_6_11.pdf
42. Svence, G. (2020). *Psiholoģija jaunajam skolotājam.* Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
43. Thibon, L. S., Barbier, G., Vilain, C., R.Savallis, T., Gerber, S., & Kandel, S. (2019). Investigating how children produce rotation and pointing movements when they learn to write letters. *Human Movement Science*, 65, 15-29. Pieejams: <https://doi.org/10.1016/j.humov.2018.04.008>
44. Valsts izglītības satura centrs, *Didaktisko materiālu komplekts pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērniem latviešu valodas apguvei.* ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 „Kompetenču pieeja mācību saturā”. Rīga: LVA, 2020.

45. Vinchi-Booher, S., James, T.W, & James, K. H (2016). Visual-motor functional connectivity in preschool children emerges after handwriting experience. *Trends in Neuroscience and Education*, 5(3), 107-120. Pieejams:
<https://doi.org/10.1016/j.tine.2016.07.006>
46. Wulandari, Y. (2022). Effective Feedback to Improve Students' Writing Skills. *English Education, Linguistics, and Literature Journal*,1(1),10-17. Pieejams:
<https://jurnal.unupurwokerto.ac.id/index.php/educalitra/article/view/42/49>
<https://doi.org/10.5281/zenodo.12795486>
47. Zariņa, S. (2023). *Rakstītprasmes attīstīšana Metodiski ieteikumi pirmsskolas un sākumskolas skolotājiem* VISC Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Pieejams:
<https://mape.gov.lv/catalog/materials/B6D71FE2-94CD-4CE0-8F5D-A2199A49FBD8/view>

Pielikumi

1.pielikums. Diagnosticēšana.

Kritēriju izpilda (+)

Kritēriju neizpilda (-)

Kritēriju izpilda daļēji (/)

Vērtēšanas laiks:

Nr.	Vārds, uzvārds.																		
	Kritērijs.																		
1.	Precīzi izrunā visas skaņas un vārdus.																		
2.	Satver, tur pareizi rakstāmpiederumu.																		
3.	Spēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā.																		
4.	Kustības ir kontrolētas un precīzas.																		
5.	Orientējas lapā.																		
6.	Ievēro rakstīšanas virzienu.																		
7.	Ievēro attālumu starp elementiem, burtiem, vārdiem.																		
8.	Spēj lielākoties ievērot drukātu burtu formas, burtu attiecību pēc lieluma, līnijas ir samērā precīzas.																		
9.	Drukātu burtu formas, lielums un attālums ir vienmērīgs, konsekvents un apkārtējiem saprotamas.																		
10.	Pēc attēliem prognozē lasītā teksta saturu.																		

11.	Saklausā priekšā lasīta teksta saturu.																		
12.	Lieto teikumus, ievērojot vārdu secību.																		
13.	Veido stāstījumu, lai nodotu savu ideju.																		
14.	Ir izpratne par burtu un skaņu attiecībām.																		
15.	Ir izpratne par rakstītā satura nepieciešamību ziņas nodošanai.																		
16.	Sāk rakstīt sev nozīmīgus vārdus.																		
17.	Raksta sev nozīmīgus vārdus.																		
18.	Izdomā un raksta savu tekstu.																		
19.	Bērns spēj veikt uzdevumu ar nelielu pedagoga atbalstu, norādēm. (Velk svītriņas u.c.).																		
20.	Ar pedagoga palīdzību spēj izveidot vienkāršus vārdus. (Rakstīt ar drukātiem burtiem).																		
21.	Nepieciešams minimāls pedagoga atbalsts, tikai sarežģītu uzdevumu veikšanai.																		
22.	Bērns ir pārliecināts par savām spējām, spēj patstāvīgi turpināt uzdevumu, ja tas nepieciešams																		

2.pielikums. Novērotie darba paņēmieni.

Vārdu krājuma paplašināšana.
Tekstu klausīšanās, atbildēšana uz jautājumiem.
Tekstu, mīklu sacerēšana.
Teksta satura prognozēšana pēc attēliem.
Tekstu lasīšana (bērns lasa).
Dzejoļu, tautasdziesmu, skaitāmpantu runāšana.
Dziesmu apgūšana.
Logoritmikas vingrinājumi.
Uzdevumi fonemātiskās dzirdes attīstīšanai (lapa – lāpa).
Uzdevumi skaņu diferencēšanai.
Uzdevumi burtu izskata iegaumēšanai un to saistībai ar atbilstošām skaņām.
Digitālie līdzekļi – interaktīvie materiāli (savienot, grupēt, pārvietot, atdalīt, salīdzināt, lasīt, rakstīt, labot).
Roku pirkstu muskulatūru attīstoši vingrinājumi.
Pareiza rakstāmpiederuma satvēriena veidošana.
Vingrinājumi bez orientiera (svītriņu vilkšana, lociņu vilkšana, kamoliņu vilkšana uz dažādām pusēm).
Vingrinājumi ar norādītu orientieri (punkts, bultiņa).
Rakstu elementu skaidrošana (pielieku rakstāmo lapas augšējā kreisajā malā pie augšējās tumšās līnijas.....).

3.pielikums. Aptauja pedagogiem.

4. Jūs strādājat vienā grupā?

Jā.
Nē.

2.Ar kādiem vecumposmiem Jūs strādājat?

1.posms.
2.posms.
3.posms.

3.Atzīmējiet sev aktuālās jomas.

Dabaszinātņu joma.
Matemātikas joma.
Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā joma.
Sociālā un pilsoniskā joma.

Valodas joma.
Tehnoloģijas joma.
Veselības un fiziskās aktivitātes joma.

4. Izvēlieties visatbilstošāko aprakstu par bērniem, ar kuriem Jūs strādājat.

Nespēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā. Nesatver un netur pareizi rakstāmpiederumu.
Spēj vidēju laiku sēdēt. Satver pareizi rakstāmpiederumu. Nav telpiskās orientēšanās – grūtības novērtēt attālumus, uztvert attiecības starp elementiem.
Spēj nosēdēt mierīgi rakstīšanas laikā. Tur pareizi rakstāmpiederumu. Orientējas lapā. Ievēro rakstīšanas virzienu. Ievēro attālumu starp elementiem, burtiem, vārdiem. Kustības ir kontrolētas un precīzas.
Uz mani tas neattiecas.

5. Atzīmējiet darba paņēmienus, kurus Jūs iekļaujat mācību procesā.

Dzejoļu, tautasdziesmu, skaitāmpantu runāšana.
Dziesmu dziedāšana.
Logoritmikas vingrinājumi.
Stāstu klausīšanās.
Atbildes uz jautājumiem par tekstu.
Attēlu sasaistīšana ar stāstu.
Lasītā teksta satura prognozēšana pēc attēla.
Teikumu lietojums, ievērojot vārdu secību.
Uzdevumi ar burtu un skaņu attiecībām.
Lasīšanā ietvertās vienības izmantošana rakstīšanā.
Bērnākam nozīmīgu vārdu rakstīšana.
Bērnākam nozīmīgu īsu teikumu rakstīšana.
Uzdevumi, kuros bērns patstāvīgi raksta.
Bērns izdomā un raksta savu tekstu.
Digitālie līdzekļi – interaktīvie materiāli (savienot, grupēt, pārvietot, atdalīt, salīdzināt, lasīt, rakstīt, labot).
Vingrinājumi bez orientiera (svītriņu vilkšana, lociņu vilkšana, kamoliņu vilkšana uz dažādām pusēm).
Vingrinājumi ar norādītu orientieri (punkts, bultiņa).
Rakstu elementu skaidrošana (pielieku rakstāmo lapas augšējā kreisajā malā pie augšējās tumšās līnijas.....)
Rakstīšana liniatūrās.
Rakstīšana uz baltas lapas.
Rakstīšana gaisā.
Rakstīšana smiltīs, sniegā u.c.
Uzdevumi sīkās pirkstu muskulatūras stiprināšanai.

6. Izvēlieties atbilstošos apgalvojumus saistībā ar rakstību.

Mani plānotie uzdevumi bērniem ir par sarežģītu.
Mani izvēlētie materiāli bērniem ir par sarežģītu.

Mani izvēlētie materiāli bērniem ir viegli uztverami.
Sniedzu skaidrus norādījumus.
Sniedzu norādes kļūdu labošanā.
Sniedzu norādes darba pārskatīšanā.
Sniedzu detalizētas instrukcijas.
Pievēršu uzmanību rakstāmpiederuma satvērienam.
Pievēršu uzmanību ķermeņa stāvoklim.
Uz mani tas neattiecas.

7.Izvēlieties visatbilstošāko, balstoties savā pieredzē.

Bērniem nepieciešama nepārtraukta pedagoga klātesamība, pamudinājums, instrukciju atkārtošana vairākas reizes. Grūtības novērtēt attālumu, uztvert attiecības starp elementiem. Burtu elementi un burtu formas ir neprecīzas, nav konsekventas.
Bērni spēj veikt uzdevumu ar nelielu pedagoga atbalstu, norādēm. Ar pedagoga palīdzību spēj izveidot vienkāršus vārdus. Spēj lielākoties ievērot burtu formas, burtu attiecību pēc lieluma. Līnijas ir samērā precīzas. Sāk veidot burtu savienojumus.
Pedagoga atbalsts nepieciešams minimāls, tikai sarežģītu uzdevumu veikšanai. Bērni ir pārliecināti par savām spējām, spēj patstāvīgi turpināt uzdevumu, ja tas nepieciešams. Veido stāstījumu, lai nodotu savu ideju. Burtu formas, lielums un attālums ir vienmērīgs, konsekvents un apkārtējiem saprotamas.
Uz mani tas neattiecas.

8.Izvēlieties visatbilstošāko, balstoties savā pieredzē.

Bērni klausīšanās laikā novēršas un koncentrējas uz citām lietām. Attēlu nespēj sasaitīt ar stāstu. Lieto teikumus haotisku vārdu secību. Nav izpratne par burtu un skaņu attiecībām.
Bērni saklausa priekšā lasīta teksta saturu. Pēc attēliem prognozē lasītā teksta saturu. Lieto teikumus, ievērojot vārdu secību. Ir izpratne par burtu un skaņu attiecībām. Ir izpratne par rakstītā satura nepieciešamību ziņas nodošanai. Sāk rakstīt sev nozīmīgus vārdus.
Bērni raksta sev nozīmīgus vārdus, teikumus. Izdomā un raksta savu tekstu.
Uz mani tas neattiecas.

4.pielikums. Mēnešu plāni.

Septembris.

Satikšanās prieks. Drošība nav nieks!

02.09.2024.-22.09.2024.

Ziņa bērnam: Neesmu viens, tāpēc mācos sadarboties un izzināt apkārtni, lai justos labi.

Saturs:

Dabaszinātņu mācību joma:

Dzīvība uz planētas Zeme.

Augsne, smiltis – ieži.

Valodas mācību joma:

Sasveicināšanās, iepazīšanās, pieklājības frāzes – lūdzu, paldies.

Atbildes uz jautājumiem.

Orientēšanās uz papīra, elementu zīmēšana.

Stāstījums.

Dzirdētā teksta uztvere.

Matemātikas mācību joma:

Priekšmeti, kuru skaits ir 1,2,3,4,5.

Cipari 1,2.

Orientēšanās uz papīra.

Jēdzieni – *pa labi, pa kreisi, uz augšu, uz leju.*

Sociālā un pilsoniskā mācību joma:

Vārds, uzvārds, vecums.

Noteikumi grupā, pirmsskolā.

Privātās un kopīgās lietas.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma:

Rotaļas un skaitāmpanti.

Pasakas.

Tehnoloģiju mācību joma:

Gleznojums “Saule”.

Kolāža “Zeme, ūdens, gaiss”.

“Ābolmaizes” cepšana vecākiem.

Krāsas klāšana, ievērojot virzienu no augšas un leju.

Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma:

Dārzeni un augļi – veselīga pārtika, ko iegūst no augiem.

Augļu un dārzeņu mazgāšana pirms ēšanas.

Oktobris.

Čaklus darbus darām.

23.09.2024.-01.11.2024.

Ziņa bērnam: Daba mums apkārt ir daudzveidīga, tā ir jāsaudzē.

Saturs:

Dabaszinātņu mācību joma:

Dzīvību būtņu dzīves vietas *zem* zemes un *virš* zemes.

Dabas saudzēšana.

Ūdens nepieciešamība dzīvniekiem, cilvēkiem, augiem.

Dzīvība ūdenī.

Valodas mācību joma:

Dzīvnieku nosaukumi.

Stāstījums par dzīvniekiem.

Atbildes uz jautājumiem.

Atsevišķu elementu zīmēšana pēc parauga.

Dzirdētā teksta uztvere.

Matemātikas mācību joma:

Priekšmeti, kuru skaits ir 2,3.

Cipars 2,3.

Jēdzieni – *pa labi, pa kreisi, uz, zem, aiz, virs, blakus*.

Trīsstūris.

Sociālā un pilsoniskā mācību joma:

Dabas saudzēšana.

Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību joma:

Pasakas par mežu un dzīvniekiem.

Mīklas.

Tehnoloģiju mācību joma:

Dabas materiāli.

Aplikācija – lapsa vai dzērve.

Rotaļlietu gatavošana (zirneklis, spoks).

Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma:

Dārzeni un augļi – veselīga pārtika, ko iegūst no augiem.

Ūdens nozīme veselībā.

Kustību rotaļas.

Novembris.

Skaista mana Latvija.

04.11.2024.-29.11.2024.

Ziņa bērnam: Latvija – mūsu mājas.

Saturs:

Dabaszinātņu mācību joma:

Gaisa nepieciešamība visām dzīvām būtnēm.

Uguns un gaiss.

Gaisa īpašības.

Vēja izmantošana.

Valodas mācību joma:

Stāstījums par svinībām, svinēšanu.

Atbildes uz jautājumiem.

Atsevišķa burtu elementu zīmēšana pēc parauga.

Pirmās skaņas noteikšana vārdā.

Vārds tekstā, vārda nozīme (*pile – pīle, lapa – lāpa, saka – sāka*).

Matemātikas mācību joma:

Cipari 1,2,3,4,5.

Salīdzināšana.

Ģeometriskās figūras.

Skaitīšana 5 apjomā.

Jēdzieni – *tīkpat, vairāk, mazāk*.

Sociālās un pilsoniskās mācību joma:

Drošība darbojoties ar asiem priekšmetiem un sveci.

Latvijas simboli (himna, karogs, ģerbonis)

Pašvērtējums.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma:

Gatavošanās Mārtiņdienas svinēšanai.

Mārtiņdienas svinēšana.

Gatavošanās Latvijas dzimšanas dienas svinēšanai.

Latvijas dzimšanas dienas svinēšana.

Tehnoloģiju mācību joma:

Galda klāšana.

Grāmatiņas veidošana/vai lukturīša.

Griež ar šķērēm dažādu objektu siluetus.

Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma:

Sportošana.

Telpas vēdināšana.

Elpošana.

(Cekareva un Svikle, 2024, nepublicēts materiāls).

5.pielikums. Tematiskais plāns.

TEMATISKAIS PLĀNS 2024./2025. MĀCĪBU GADAM

Mēnesis	Mēneša temats	Ieceres	Pasākumi
Septembris	“Satikšanās prieks, drošība nav nieks!”	*grupas drošības noteikumu izstrādāšana kopā ar bērniem.	<ul style="list-style-type: none"> • 06.09. Tēvu dienas radošā aktivitāte • 17.09. Teātris “Mēness taurenis” 16:00 zālē • No 16.09.- 30.09. rudens ekskursijas • 25.09. “Pūcītes” sporto • 26.09. Miķeļdienas pasākums 10:00, - Miķeļdienas tradīcijas ,ražas vākšana un muzikāli sportiskas aktivitātes. • Vecāku sapulces
Oktobris	“Čaklus darbus darām.”	*kino rīti- 4.grupa biļetes;3.grupa cienasts	<ul style="list-style-type: none"> • Iestādes padomes sēde 18:00 • 05.10. Skolotāju diena • Kolektīva ekskursija “Preī zelta rudenim.”

			<ul style="list-style-type: none"> • 4.grupa baseina apmeklējums skolas brīvlaika nedēļā.
Novembris	“Skaista mana Latvija!”		<ul style="list-style-type: none"> • 07.11. Mārtiņdienas svinības • 11.11. Lāčplēša diena • 15.11. Latvijas Republikas proklamēšanas dienai veltīts pasākums
Decembris	“Dalīties brīnumā.”	<p>*Akcija – sadarbība ar BKUS dāvaniņas drosmes kastei.</p> <p>*dāvaniņas senioriem</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Iestādes dekorēšana Ziemassvētku noskaņās • Vecāku izrāde “Rūķis un dāvanu maiss” • Teātris kultūras centrā • 11.12.-22.12. Ziemassvētku svinēšana grupām • Koncerts senioriem
Janvāris	“Es uz zemeslodes.”	* Otrreiz pārstrādājamo materiālu modes skate	<ul style="list-style-type: none"> • Sniega diena
Februāris	“Draudzības burvība.”	*uzdevums vecvecākiem marta pasākumam(kopīgs darbs, foto, utt.)	<ul style="list-style-type: none"> • Draudzības nedēļa (labdarība - dzīvnieku patversmes) • Meteņi
Marts	“Pavasara ritmos.”	*mūzikas instrumenta gatavošana	<ul style="list-style-type: none"> • Vecvecāku diena

Aprīlis	“Pavasara rosība man apkārt.”		<ul style="list-style-type: none"> • Lieldienu svinēšana
Maijs	“Dodos ceļā.”	*radošā darbnīca tikai māmiņām(polimēra masas meistarklase, kartiņu gleznošana,utt.)	<ul style="list-style-type: none"> • Baltā galdauta svētki • Ģimenes dienas koncerts • Ekskursijas • Izlaidums
Jūnijs	“Pretī vasarai.”		<ul style="list-style-type: none"> • Ielīgošana
Jūlijs	“Vasaras joki.”		
Augusts	“Lai top!”		

(A.Osmāne, 2024, npublicēts materiāls).

Bakalaura darbs „Pedagoģiskie nosacījumi rakstītprasmes veicināšanai pirmsskolas 3.posmā” izstrādāts Latvijas Universitātes Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: Agnese Cekareva
(vārds, uzvārds)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba zinātniskais vadītājs/a: Dr.paed. Zenta Anspoka
(zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

ŠIS DARBS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU.